

TRIMITAS

ŠAULYS DARIUS:

prasidėjus karui
Ukrainoje ėmiau
galvoti – ką aš,
kaip muzikantas,
galiu padaryti

9771392475004

1,99 €

IR AŠ REGĖJAU

Then I saw

2026

01-28 – 04-04

Vieno ryškiausių Ukrainos fotografų **Oleksandro Gliadelovo** nuotraukų iš karo Ukrainoje paroda Vytauto Didžiojo karo muziejuje (K. Donelaičio g. 64, Kaunas).

An exhibition of war photographs by one of Ukraine's most prominent photographers, Oleksandr Gliadelov, at the Vytautas the Great War Museum (K. Donelaičio g. 64, Kaunas)

Daugiau informacijos
www.vdkaromuziejus.lt

Rėmėjas

Organizatoriai

2026 M. NR.2 (1406)
TIRAŽAS 1000 EGZ.

©„TRIMITAS“, 2026
LEIDINIO INDEKSAS 5291.
ISSN 1392-4753

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

ŠIAME NUMERYJE:

- 2** AŠ ESU ŠAULYS / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Pianistas Darius Mažintas: nuo muzikos tarp karo griuvėsių iki Šaulių sąjungos
- 6** ŠAULIAI 360° / VALDAS KILPYS
„Šokoladinės kulkos“ iš Šiaulių, arba komanda, kuri nepaliks alkanų
- 9** KURSAI
LŠS Mokymų ir nekinetinių operacijų centras šaulius kviečia dalyvauti kursuose
- 12** VEIKLOS PULSAS / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ, AUŠRA GARNIENĖ
Teisėkūros aktualijos: šaulių medikų statusas atėjus dienai X
- 14** VEIKLOS PULSAS / AUKSĖ ŠIAUDŽIONYTĖ
9-osios ŠR kavalerijos būrys: kaip smalsumas virsta dialogu apie visuotinę gynybą
- 16** ŠAULIAI STUDENTAI | SAJA / ALMINAS SINEVIČIUS
Apie patirtis Šaulių sąjungoje ir kelią į korporaciją Saja
- 18** ATSPARUMAS DEZINFORMACIJAI / KRISTINA PETRAUSKĖ
Nuomonės formuotojai: Tarp tiesos ir algoritmo
- 20** KIBERNETINIS SAUGUMAS
Lietuvoje daugėja su „Apple pay“ ir „Google pay“ susijusių sukčiavimo atvejų: didžiausia grėsmė – ne pati technologija
- 22** KARYBA / ŽIVILĖ STADALYTĖ
Iliuzijų pabaiga: pulkininkas E. Lastauskas apie prievartą, kuri niekada nebuvo išnykusi
- 24** PSICHOLOGINIS ATSPARUMAS / DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS
Kaip reaguosime, kai ištiks pavojus?
- 26** IŠMOKTOS PAMOKOS / GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
(Ne)akivaizdūs žiemos pavojai
- 28** VALIA PRIEŠINTIS / DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ
Lietuvos partizaninio karo kraštovaizdis. Visa ko pradžia: nuo tėvų palaiminimo iki priesaikos
- 32** VIENA ISTORIJA / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Šaulių namai: kultūros ir švietimo sklaida
- 34** ARSENALAS / VALDAS KILPYS
„M1879 Reichsrevolver“: masyvi, brutali „pabaisa“
- 36** LINKSMAI / HERTA BURBĖ, ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ
Karikatūra „Jaunasis šaulys vasaros stovykloje“

Išleidžiamas paskutinę kiekvieno mėnesio savaitę.

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

f Lietuvos šaulių sąjunga

VYR. REDAKTORĖ Lina Kasparaitė-Balaišė
KALBOS REDAKTORĖ Sandra Balžekaitė
KORESPONDENTAS Valdas Kilpys
DIZAINAS Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

VIRŠELIO NUOTRAUKA: Nuotrauka, apskriejusi pasaulį, – Darius groja Irpinėje

NUOTR. AUT. Fondas „Looking at the Stars“

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Žilvinas Neliubšys / CV narys
Aurimas Navikas / CV narys
Augustas Žukauskas / CV narys
Aušra Garnienė / LŠS komunikacijos skyriaus vedėja
Gabriellius E. Klimenka / šaulys
Gertrūda Šitkauskaitė / neformaliojo švietimo mokytoja
Gintautas Vasilevskis / išėivijos šaulys

Autorių dėmesiai – norinčius publikuoti savo parengtus straipsnius žurnale prašome su redakcija suderinti temą iš anksto, o medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

SPAUSDINO UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvej.

LEIDĖJAS: Lietuvos šaulių sąjunga
[FACEBOOK.COM/SAULIUSAJUNGA.LT](https://facebook.com/sauliusajunga.lt)

ADRESAS: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
EL. P. redakcija@sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

PIANISTAS DARIUS MAŽINTAS: NUO MUZIKOS TARP KARO GRIUVĖSIŲ IKI ŠAULIŲ SĄJUNGOS

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

Nuotraukos:
FONDAS „LOOKING AT THE STARS“ IR
ASMENINIS D. MAŽINTO ARCHYVAS

Pianistas ir šaulys Darius Mažintas – talentingas menininkas, kurio kasdienybėje šiandien persipina muzika ir šaulystė. Ukrainoje prasidėjus plataus masto karui, jo fortepijonas skambėjo ne koncertų salėse, o tarp griuvėsių. Ši žinia apskriejo pasaulį, o vietos gyventojams tapo neįkainojamu palaikymo ženklu.

Praėjus ketveriems karo metams, su Dariumi – Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės Ignalinos kuopos šauliu – kalbamės apie tai, kas dažnai lieka už kadro: pašaukimą, vertybes ir pasirinkimus, atvedusius jį į šaulių sąjungą.

1. Prasidėjus karui Ukrainoje Darius svarstė, ką jis, kaip pianistas, gali padaryti ir kaip padėti žmonėms.

1

Buvimas šauliu man reiškia ne teoriją, o praktiką. Tai aiškus pareiškimas: savo laisvę aš ginsiu ir apginsiu.

Dariau, papasakokite, kada ir kaip prisijungėte prie šaulių sąjungos? Kas buvo jūsų pagrindinis motyvas tapti šauliu?

Sėdžiu savo studijoje, esančioje greta Lietuvos dailininkų sąjungos, ir žvelgiu į naują parodą „Menininkai už taiką“. Ši paroda – apie laisvę. Čia daugybė užsienio kūrėjų pateikė savo laisvės išraišką, tad nuo jos ir aš noriu pradėti.

Savo laisvės suvokimą, žinoma, turėjau visada. Tam įtakos turėjo ir Sausio 13-osios įvykiai – nors tada buvau vos aštuonerių, dar nesąmoningas vaikas, man, kaip būsimam menininkui, visuomet rūpėjo prigimtinė žmogaus teisė būti laisvam. Tuo metu laisvę supratau savaip ir ją gindavau taip, kaip išmanydavau – kartais gal ir ne visai tinkamai. Maištavau prieš sistemą, prieš „antspaudus“, nurodančius, kad visi privalo būti vienodi. Visą laiką norėjau, kad niekas nediktuotų, koks aš turiu būti. Per tą laiką būta visko, tačiau laisvės pojūtis man visuomet išliko svarbiausias.

Tapęs sąmoningesnis, pradėjau domėtis Lietuvos partizanų veikla, jų kurtomis dainomis. Mane itin domino fenomenas, kaip muzika veikia žmones tam tikrose būsenose ir ribinėse situacijose. Pavyzdžiui, nacių okupacijos metais veikęs Vilniaus geto teatras: net ir gyvendami baisiomis sąlygomis, žmonės dėl meno sugebėdavo nusiraminti ir rasti jėgų išgyventi. Tokie momentai man yra patys svarbiausi.

Prasidėjus karui Ukrainoje, nuolat savęs klausiau: ką aš, kaip muzikantas, galiu padaryti? Visos mintys sukosi tik apie tai. Pajutęs kaimynystėje tvyrančią grėsmę, supratau, kad nebegaliu likti nuošalyje. Nors mūsų tauta nedidelė, kiekvienas nešiojamės tą patį troškimą prisidėti – padaryti kažką nuo savęs.

2. Darius sako: „Kiti labai mėgsta su uniformomis fotografuotis, dalytis nuotraukomis, o aš neturiu nė vienos, išskyrus bendras nuotraukas, kurias kažkas padarė, ir porą buitinių kadru, kuriuos siunčiau savo artimiesiems. Mano nuostata – atvykau į mokymus mokytis, man pačiam savęs parodymas su apranga „Facebook“ ar kažkur kitur nėra prioritetas. Aš geriau tyliai, ramiai...“

3. Pasirodymas Irpinėje – būrys žurnalistų ir kadrai, kurie apskries pasaulį.

Mano bičiulis Jonas Sakalauskas pirmasis tapo šauliu, o netrukus jo pavyzdžiu pasekiau ir aš. 2025-ųjų liepos 6-ąją, Valstybės dieną, daviau šaulio priesaiką. Nieko neatidėlioju – perėjau visus mokymų etapus, siekdamas viską atlikti kokybiškai ir sąmoningai. Tai tapo mano keliu į šaulių sąjungą. Galiausiai viskas vėl sugrįžta prie tos pačios ašies – laisvės. Mūsų šalies laisvės ir mūsų vaikų ateities.

Nors gyvenate Vilniuje, pasirinkote būti šauliu Ignalinoje, kas jus ten nuvedė?

Tarnauju Ignalinos kuopoje – ten pat, kur ir mano bičiulis Jonas. Ignalina yra ežerų kraštas, o būtent gamta man Lietuvoje yra brangiausia. Nors pats esu vilnietis, meilė gamtai tapo puikiu pretekstu dažniau lankytis ten, kur gražu, ir kartu susitikti su bičiuliais.

Tiesa, po šaulių mokymų tas draugų ratas neįtikėtina išsiplėtė. Ten vyksta kažkas ypatingo: žmonės labai greitai suartėja, pajunta gilų tarpusavio ryšį, nes visi vieningai suprantame savo buvimo ten

prasmę. Man tai buvo tikras atradimas – pajusti tokį stiprų bendrumą su visiškai nepažįstamais žmonėmis, kuriuos sieja tas pats troškimas ir meilė savo šaliai.

Esate minėjęs, kad šaulio priesaiką išskeliate aukščiau už muziko kelią. Ką tai jums reiškia asmeniškai?

Visa tai neatsiejama nuo laisvės. Jei mūsų šalis nebus laisva, vargu ar galėsime kurti taip, kaip kuriame dabar. Pagal profesiją esu pianistas, muzika yra mano gyvenimas, tačiau suprantu, kad tokį gyvenimą reikia mokėti apginti.

Įdomu tai, kad užsivilkęs šaulio uniformą akimirksniu pamirštu esantis pianistas. Tuo metu galvoje nelieka jokių minčių apie muziką, ir man tai netgi patinka – galimybė „atsijungti“ ir tiesiog vykdyti įsakymus. Prie instrumento aš nepaklūstu niekam, tik pačiam muzikos tėkmei, tačiau tam tikromis aplinkybėmis privalai padaryti daugiau nei įprastai. Žvelgiant iš valstybės laisvės perspektyvos, šaulio priesaiką iškeliau aukščiau visko. »

Į muziką nežvelgiu kaip į pramogą – man tai poveikį turintis įrankis.

Šaulių sąjungoje sąmoningai atsiriboju nuo savo profesijos, nes ginklas yra įrankis, kurį valdyti reikia maksimalaus susikaupimo.

Beje, oficialiai priklausau tik dviem sąjungoms: Lietuvos muzikų ir Lietuvos šaulių. Jokių kitų man tiesiog nereikia *[šypsosi]*.

Kaip dažnai pavyksta prisijungti prie šaulišių veiklų?

Po priesaikos praėjusią vasarą, rudenį iškart pasinėriau į mokymus. Norėjau viską atlikti koncentruotai, be jokių pertraukų. Dalyvavau pratybose „Juodas vanagas 2026“ Utenoje, o jas įveikęs tapau bazinį parengtumą turinčiu šauliu. Dabar laikiu naujų mokymų tvarkaraščio – esu sau pasižadėjęs bent kartą per mėnesį tobulinti įgūdžius ir mokytis toliau.

Tikiu, kad pavyks viską suderinti: ir koncertus, ir šeimą, ir vaikus. Neturiu tradicinio samdomo darbo – groju studijoje, rengiu koncertus, tad tam tikra prasme esu savo laiko šeimininkas. Tai leidžia planuoti gyvenimą pagal tai, kas man tikrai svarbu. 2026-iesiems daviau sau pažadą: kiekvieną pirmadienį skirsiu žygiams miške, o kartą per mėnesį – šaulių veikloms.

Ar jau pavyko atrasti mėgstamiausią veiklą?

Į tarnybą žvelgiu kompleksiskai. Viskas, ką sužinojau ir pamačiau per įvairius šaulių mokymus, yra kritiškai svarbu. Čia nėra antraeilių dalykų: negali būti vien praktikas miške, privalai išmanyti ir teoriją. Supratau, kad įgūdžiai ateina tik per nuolatinį kartojimą, todėl negalėčiau išskirti vieno kurio nors etapo ar užduoties. Tai panašu į muziką – kad pasiektum rezultatą, turi nuosekliai šlifuoti kiekvieną detalę, kol ji taps tavo savastimi.

Jeigu reikėtų įvardyti vienu sakiniu – ką jums reiškia būti šauliu šiandien, kai tokia permaininga geopolitinė situacija?

Buvimas šauliu man reiškia ne teoriją, o praktiką. Tai aiškus pareiškimas: savo laisvę aš ginsiu ir apginsiu. Man tai – ne tik narystė organizacijoje, bet ir pati tikriausia priemonė saugoti savo šalies nepriklausomybę.

Dabar, kai kalbamės, nuo karo Ukrainoje pradžios praėjo ketveri metai, bet papasakokite plačiau apie idėją tuomet, 2022-aisiais, Ukrainoje, Irpinėje, prie subombarduotų kultūros namų surengti koncertą. Ši iniciatyva tuomet nuskambėjo gana plačiai. Kaip pavyko ją įgyvendinti?

Viskas susidėjo labai nuosekliai. Prisimenu, pačioje karo pradžioje, 2022-ųjų kovo pirmosiomis dienomis, paskambino bičiulis Jonas Sakalauskas (tuometinis LNOBT vadovas) ir paklausė:

„Ką veiksi per savo gimtadienį?“ Kovo 7-ąją man turėjo sukakti 40 metų. Atsakai, kad tokių įvykių fone nėra jokio noro švęsti. Tada jis pasiūlė: „Važiuojame į Ukrainą?“

Mintyse viskas prabėgo tarsi pagreitintame filme. Gavau autobusiuką, išvykome į Lvivą pamatyti, kokia ten situacija, ir parvežti žmonių. Savo jubiliejų sutikau Lenkijos pasienio viešbutyje – keturiose mažame kambarėlyje valgėme gimtadienio tortą. Tai buvo mano keturiasdešimtmetis.

Grįžus mintys nepaliko: galvojau apie karius ligoninėse, o žinios iš Bučos tapo galutiniu tašku. Susisiekiu su partneriu Kanadoje, turinčiu labdaros fondą, ir pasiūliau vykti į Bučą surengti performansą. Bendradarbiaujant su ukrainiečiais, vieta buvo parinkta Irpinėje – prie neseniai išlaisvintų, bet visiškai sugriautų kultūros rūmų. Atvežti ten fortepijoną ir tiesiog groti buvo tarsi simbolinė dovana miestui. Tai įgyvendinome 2022 metų balandžio pabaigoje.

Vėliau, gruodį, vykome į Iziumą. Grojau ant Kremeneco kalno, šalia susprogdintų senovinių skulptūrų. Buvo taip šalta, kad net fortepijonas sugedo – tai vyko taip simboliškai. Žinia apie šiuos pasirodymus nuskambėjo plačiai. Supratau, kad tai – mano kovos priemonė. Per muziką parodyti pasauliui tiesą apie tai, kas ten vyksta, ir prisidėti prie teisingos informacijos sklaidos.

Grojote vietose, kur agresoriaus kariai buvo palikę pridarytų baisių, karas tebevyko. O kaip baimė, ar nebuvo baisu? Kokios mintys sukosi galvoje?

Baimė lydi visada, ir tai yra sveika. Netikimi tais, kurie sako: „Aš nebijau.“ Kiekvienas drąsus žmogus jaučia baimę, tačiau jie eina tiesiai į ją. Baimė baigiasi tą akimirka, kai žengi žingsnį jos link – lygiai taip pat, kaip tamsa pasitraukia patekėjus saulei.

Nuolat galvodavau: kariai kovoja ir žūsta, ten gyvena šeimos... Kuo aš už juos kitoks? Norėjau parodyti, kad esame kartu. Solidarumas yra geriausia apsauga nuo ištižimo ar neveiknumo. Man padėjo mintys apie tuos, kurie ten dirba ir nepasiduoda – tapdamas tos bendruomenės dalimi, pasisemi stiprybės.

Teko susidurti ir su keista kūno reakcija. Grįžtant į Lietuvą, vos kirtus sieną, temperatūra šoktelėjo iki 40 laipsnių. Tai nebuvo peršalimas – tiesiog atsipalaidavus „išsimušė“ susikaupęs stresas. O antrą kartą, pakeliui į Iziumą prasidėjus pūgai, aš tiesiog paklausiau savo organizmo ir nuėjau miegoti. Tai buvo teisingiausias sprendimas: nieko pakeisti negaliu, tad geriau pailsėsiu, nei varginsiu save bergėdžiu jauduliu.

Kokios buvo vietinių reakcijos? Ar jie susirinko pasižiūrėti pasirodymo?

Viskas susidėjo savaime, mums nė nežinant. Planavome darbus tyliai, kreipėmės į savivaldybes leidimų, tačiau Irpinės meras pats sukvieta gausybę žurnalistų. Staiga priešais save išvydau dvidešimt kamerų – prasidėjo interviu. Vietiniai dėkojo už drąsą, už tai, kad esame šalia, pasakojo, kaip muzika padėjo jiems bent akimirka rasti ramybę. Tos akimirkos tik patvirtino viską, kuo tikėjau dar prieš kelionę.

Iziumo patirtis buvo dar stipresnė. Miestas praktiškai nušluotas nuo žemės paviršiaus – sunaikinta 95 proc. pastatų. Mūsų dvidešimties žmonių komanda glaudėsi vieno gyventojų rūsyje. Tarp šunų ir kačių virėme maistą, dalijomės ankšta erdve ir jautėme neįtikėtiną bendrystę. Paradoksalu, bet toje griuvėsių apsuptyje jaučiausi nepaprastai laimingas – panašiai, kaip dabar jausdamas šaulių vienybę.

Irpinėje skambinote Frédéricio Chopino noktiurnus, kaip pasirinkote šiuos kūrinis? Ar svarstėte ir apie kitus?

Dėl repertuaro nesvarsčiau – iškart pasirinkau F. Chopiną, nes fortepijonas

4

man asocijuojasi būtent su juo. Tai kompozitorius, iškėlęs šį instrumentą į neregėtas aukštumas. F. Chopinas buvo didis patriotas: noktiurnus kūrė emigracijoje, nes po sukilimo negalėjo grįžti į gimtąją Lenkiją. Nors didžiąją gyvenimo dalį praleido Prancūzijoje, jis visuomet ilgėjosi tėvynės, o dėl trapios sveikatos negalėjo kovoti ginklu. Būtent šie biografijos fragmentai nulėmė mano pasirinkimą groti jo kūriniais.

O štai Iziume jau grojau ukrainiečių kompozitorių Valentino Silvestrova. Tai buvo labai sąmoningas sprendimas – jis vienas žymiausių Ukrainos kūrėjų, iki šiol rašantis nuostabią muziką fortepijonui. Po pasirodymo Irpinėje mano ryšys su ukrainietiška muzika tik stiprėjo: pradėjau bendradarbiauti su operos soliste Ksenija Bakhritdinova. Kartu mums pavyko surengti ukrainiečių muzikos koncertą net Kazachstane. Nors ten bet kokia su Ukraina susijusi veikla buvo draudžiama, vietos ukrainiečių bendruomenės kvietimu mums pavyko tai įgyvendinti.

Grojote ir Kyjivo karo ligoninėje, kur gydomi sužeisti kariai. Kada ir kaip ten atsiderėte? Matyti sugriautus pastatus yra viena, bet matyti sužalotus žmones visai kas kita. Koks buvo stipriausias momentas ten?

Keliaudamas norėjau padaryti kuo daugiau. Po pasirodymo Irpinėje kartu su partneriais surengėme koncertą karių

ligoninėje – atsivežėme fortepijoną ir aš tiesiog grojau jiems. Ten patyriau vieną jautriausių akimirkų gyvenime. Po koncerto prie manęs priėjo karys, įteikė Ukrainos vėliavos spalvų širdelę ir tarė: „Aš beveik praradęs klausą, beveik nieko negirdžiu, bet girdėjau tavo širdies kalbą. Ačiū, kad esi čia.“

Tokie gilūs išgyvenimai formuoja žmogaus asmenybę. Visi šie potyriai atvedė mane į dabartinį tašką. Šiandien jaučiuosi labai laimingas, nes pats grojimas man įgavo naują prasmę – jis tapo terapinio pobūdžio, gydantis ne tik klausytoją, bet ir mane patį.

Į muziką nežvelgiu kaip į pramogą – man tai poveikį turintis įrankis. Šiuo metu vykdu koncertų seriją „Muzika dviem“. Tai intymūs, terapiniai vakarai: į studiją pasikviečiu vieną ar du žmones, patiesiu baltą staltiesę, pavaišinu arbata ir groju...

Anksčiau apie tai nė nebūčiau pagalvojęs. Kažkada troškau kuo didesnių salių, į viską žiūrėjau per „vartojimo“ prizmę. Tačiau kelionės į Ukrainą ir visi tie sukrečiantys įvykiai leido į viską pažvelgti kitu kampu. Suvokiau, kad tikrasis muzikos poveikis gimsta ne masiškume, o asmeniniame ryšyje. Ši nauja kryptis man puikiai dera ir su šaulio tarnyba – abi šios veiklos yra apie tą patį: apie budrumą, prasmę ir pagalbą kitam.

Be šių koncertų, esate inicijavęs ir daugiau įvairių edukacinių projektų neįprastose vietose, grojote ir įkalinimo įstaigose. Kaip gimsta idėjos tokiems projektams?

„Ketverius metus aktyviai veikiu su fondu „Looking at the Stars“, kurio narys esu iki šiol. Nors dabar šią veiklą kiek pristabdėme – pasikeitė prioritetai – grojimas kalėjimuose man paliko neišdildomą įspūdį. Tai išskirtinė patirtis: atvyksti pas žmones, kurie yra izoliuoti nuo pasaulio, groji jiems, dalijiesi savo meile muzikai, o jie tavo akyse leidžiasi į įspūdingas vidines keliones.

Būtent ten pirmą kartą supratau, kokią milžinišką galią muzika turi net patiems „tamsiausiems“ žmonėms. Teko groti ne tik Lietuvoje.

Esate minėjęs, kad laimė yra atrasti savo tikrąjį pašaukimą ir jam atsiduoti. Kaip supratote, kad jūsų pašaukimas yra muzika?

„Muzikos galią jaučiau visada. Dar vaikystėje ji mane ramindavo: kai būdavo bloga, liūdna ar jausdavausi vienišas, tiesiog atsisėdavau ir grodavau. Tuo metu dar nesuvokiau, kas tai, tiesiog

intuityviai ieškojau nusiramavimo. Vėliau muzikos kelyje man sekėsi gerai, nors, neslėpsiu, ir ego darė savo įtaką. Tačiau nuo muzikos nepabėgau.

Tik vieną kartą buvau stipriai atitraukęs. Sunkų paauglystės tarpsnį nusprendžiau išspręsti drastiškai – viską mečiau ir užsirašiau į Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą. Ten praleidau metus. Lemiamas lūžis įvyko sunkaus, kelias paras trukusio žygio metu: tada aiškiai supratau, kad noriu grįžti prie muzikos. Tai buvo mano pirmoji pažintis su karyba *[šypsosi]*.

Apie šaulišius planus jau kalbėjome, bet kokie yra jūsų artimiausi profesiniai planai? Minėjote svajonę surengti koncertų Japonijoje, ar ji vis dar gyva?

Ši svajonė vis dar gyva – labai noriu pirmą kartą nuvykti koncertuoti į Japoniją. Kryptingai dirbu šia linkme ir laikiu tinkamos akimirkos, nes japonų muzika man be galo artima. Visgi dar didesnis mano troškimas yra susijęs su Lietuva: noriu įgyvendinti projektą, skirtą partizanų dainoms ir patriotinei edukacijai mokyklose. Man tai – pamatinė vertybė. Praėjusią vasarą kartu su dainininke Agne Sabulyte lankėme partizanų bunkerius ir ten muzikavome. Ši veikla man turi gilią prasmę, todėl siekiu, kad pilietiškumas ir pagarba mūsų valstybei būtų ugdomi kuo sistemingiau. ×

Prasidėjus karui Ukrainoje, nuolat savęs klausiau: ką aš, kaip muzikantas, galiu padaryti?

4. Kelyje į Šaulių sąjungą viskas sukosi apie laisvę, nes buvimas šauliu – priemonė apginti savo šalies laisvę.

„ŠOKOLADINĖS KULKOS“ IŠ ŠIAULIŲ, ARBA KOMANDA, KURI NEPALIKS ALKANŲ

Kalbino: VALDAS KILPYS

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių rinktinės Apsaugos kuopos vadas atsargos kapitonas Vytautas Jankauskas subūrė puikią komandą, kurią pratybų metu dažniausiai galima pamatyti triūsiančią prie garuojančių puodų. „Esame „šokoladinės kulkos“ ir savo veikla įrodome, kad kiekvienas ir kiekviena savaip gali prisidėti prie stipresnės Lietuvos kūrimo“, – braukdama plaukus nuo kaktos nusišypsojo viena iš komandos narių.

1

1. Kokybiški produktai – gero skonio garantija.
Nuotr. aut. Aivaras Gadliauskas

2. Pasirengimas užtrunka ilgiausiai.
Nuotr. aut. Rūta Dokšienė

2

Vytautai, gal trumpai papasakokite savo kelią į kariuomenę, pas šaulius...

Kariuomenėje esu nuo pat pirmųjų dienų, kai 1991-aisiais pašaukė Tėvynė. Į pirmąją karininkų kursų laidą nepatekau, tad mokiausi antrojoje. Kol tarnavau kariuomenėje, visuomet buvau aktyvus šaulys – ši veikla nuolat lydėjo mane greta tiesioginių pareigų. Regis, tai pastebėjo ir sąjungos vadovybė, konkrečiai – tuometinis vadas Jonas Gečas, 2000-aisiais man įteikęs vardinį ginklą.

Kadangi tarnavau logistikos daliniuose, šauliams mano patirtis ir pagalba buvo itin reikalinga. Išėjęs į atsargą, iškart prisijungiau prie Šaulių sąjungos. Tuo metu kaip tik kūrėsi apsaugos kuopos. Kadangi kariuomenėje buvau dirbęs būtent tokį darbą, pakviestas vado Antano Plieskio, panašios veiklos ėmiausi ir Sąjungoje. Šiai apsaugos kuopai vadovauju iki šiol.

Nuo apsaugos perėjote prie virtuvės puodų?

Šie darbai man niekada nebuvo svetimi. Tarnybos pradžioje kariuomenėje teko dirbti virtuvės pagalbiniu – anuomet visi darė viską, toks buvo laikas. Kai rinktinė nusprendė įsigyti vokišką mobiliąją viryklę „Kärcher“, man teko vykti į Vokietiją jos parsivežti. Tuo metu visam procesui vadovavo Saulius Burškys.

Pirmasis krikštas įvyko Vilniuje, Vyriaušybės kieme, šaulių suvažiavimo metu. Tačiau šiek tiek neapskaičiavome produktų kiekio, ištiko šokia tokia nesėkmė, tad vokišką įrangą visi kuriam laikui primiršo. Grįžome prie švediško viryklės su dviem katilais.

Tačiau vėliau supratome, kad šį pajėgumą būtina stiprinti ir modernizuoti. Teko imtis permainų: suburti naują komandą, keisti virėjus. Dabartinis kolektyvas – visai kitokio lygio. Kiekvienas baigė specialius kursus, turi higienos pasus ir reikiamus leidimus, o komandoje yra ir profesionalių virėjų. Vėl rimtai „atgaiviname“ „Kärcher“ įrangą, pradėjome ieškoti receptų ir nuolat tobulėti.

2

Beveik kiekvienose pratybose regime jus, apsuptą šaulių klegesio, triūsiančių prie virtuvės. Kas tie žmonės, ypač moterys, kurie aukoja savo laiką tam, kad niekas nesijaustų alkanas?

Dabar visi komandos nariai yra iš apsaugos šaulių gretų. Pirmuoju smuiku čia groja Simona Baltutienė – ji yra profesionali šefė, su kuria kartu sudarinėjame meniu ir sprendžiame visus organizacinius reikalus. Atsakingai pluša Indrė Pakulnevičienė, Romualda Kivilienė ir Neringa Sinkevičienė, o Donatas Mikalonis labiau padeda atlikti fiziškai sunkesnius, vyriškus darbus.

Visa komanda negaili savo laiko ir dirba itin atsakingai. Svarbu paminėti, kad didžiąją dalį įrangos įsigijome už savo lėšas – tiesiog susipirkome tai, ko reikia, ir šiandien viską turime. Mūsų moterys – tikros kovotojos: virtų dieną ir naktį, tik pakvies. Kai pagalvoji, kad visos jos turi šeimas, o kai kurios – net ir savo verslus, apima didžiulė pagarba. Tikrai norisi joms nuoširdžiai padėkoti.

Kokių savybių reikia, kad galėtum tapti geru šauliu maitintoju?

Mano prioritetas – kad kiekvienas būtų tikras šaulys. Nors man pavaldūs 80 žmonių, rasti tuos tikruosius entuziastus –

kita kalba. Štai pratybose „Juodasis Vanagas“ maistą ruošėme drauge su Panevėžio šauliais. Tai – puiki komanda.

Mano tikslas dabar – sukurti specializuotą būrį ar kuopą, kuri profesionaliai išmanytų maitinimo reikalus. Tam būtina struktūra ir tvarka. Suprantu, kad dėl didelio krūvio žmonės gali „palūžti“ – juk kiekvienas turi vaikų, šeimą, asmeninį gyvenimą. Tačiau mes judame pirmyn, o kolektyvas yra neįtikėtinais linksmas ir išradingas. Būtent moterys mūsų kompaniją pavadino „Šokoladinėmis kulkomis“. Džiugu, kad atsiranda vis daugiau norinčiųjų prisijungti ir padėti.

Kokios pastarųjų metų pratybos, veiklos pareikalavo daugiausia jėgų?

Jei reikėtų išskirti didžiausią išbandymą, nedvejodamas sakau: praėjusių metų pratybos „Juodasis Vanagas“. Teko paplušėti iš peties. Dar kartą noriu padėkoti Panevėžio šauliams – jų pagalba buvo neįkainojama.

Daugelis neįvertina, kad sunkiausia dalis yra ne pats virimas, o parengiamieji darbai. Viską supjaustyti, iškepti, paruošti produktus – kai trūksta žmonių, o kiekiai milžiniški, tai tampa tikru iššūkiu. Labai tikimės, kad logistikos skyrius ištesės pažadus: mums žūtbut reikia daržovių pjaustyklių ir kitos modernios įrangos. »

Seminaro metu kalbėjome, kad trūksta net elementarių virtuvės įrankių bei indų. Dažnas to nesupranta, galvoja, kad viskas čia paprasta, bet realiaime lauke kiekviena smulkmena tampa svarbi.

Dabar labai madinga skaičiuoti kalorijas, visaip lieknėti, kontroliuoti maistą. Koks jūsų požiūris į tai?

Vertinu natūralumą. Gamta pati atsirenka. Valgome, ką turime, o kai neturėsime – nebevalgysime (juokiasi). Aš asmeniškai valgau viską. Gamtoje viskas skanu.

Vytautai, kiek teko vykti į Ukrainą, netoli fronto, tai pastebėjau, kad bene vienintelis dalykas, ko kariams netrūksta, yra maistas. Kaip manote, ar mes, šauliai, kariai, esame pasirengę gerai maitinti savo gynėjus?

Visumos, suprantama, nežinau, bet po pastarojo šaulių virėjų susibėgimo reikalai akivaizdžiai pagerėjo. Mums reikia daugiau tokių susitikimų, kurių metu susipažįstama su lauko virtuvės specifika, receptūromis ir kitais svarbiais niuansais. Privalome atsikratyti seno „laužo“ principo ir pereiti prie dujinių sistemų. Tai ne tik patogiau, bet ir saugiau taktiškai: mažiau dūmų reiškia, kad virtuvę sunkiau pastebėti. Šiandien esame pasirengę pamaitinti tiek kuopą, tiek visą rinktinę. Kai turi paruoštą įrangą ir motyvuotus žmones – tai nėra sunku. Tik reikia, kad mus kvieštų, nes mums būtina nuolatinė praktika.

Ar įmanoma technologiškai gerai paruošti maistą lauko sąlygomis?

Man vadovauti nesunku – viskas priklauso nuo vadybos: išdaliji užduotis ir procesas juda pirmyn. Tačiau ne mažiau svarbi yra įranga: geri peiliai, skutimo įrankiai, stalai – daugybė smulkmenų, kurios sudaro visumą. Per porą metų mes stipriai patobulėjome, tad dabar pamaitinti šimtą žmonių mums yra vienas juokas. Kai pasakau tai moterims, jos tik juokiasi – joms tai jokia problema.

Žvelgiant į ateitį, prioritetas yra įrangos modernizavimas ir nuolatinė praktika seminarų metu. Kuo dažniau mums leis vykti į pratybas ir maitinti šaulius, tuo vertingesnės patirties sukaupsime. Dronai ir modernios technologijos yra itin svarbūs dalykai, tačiau ne mažiau svarbus yra karštos arbatos puodelis ir šiltas maistas. Alkanas karys ar šaulys nieko doro nenuveiks.

3

4

Koks jūsų būrio paruoštas patiekalas sulaukė daugiausia komplimentų?

Gaminame savo firminę penkių grūdų košę. Pradėjome nuo paprastų grikių, tačiau išbandę kelis variantus dabar turime tikrai puikų receptą. Žmonės labai giria ir mūsų troškinius, jų gaminame pačių įvairiausių. Taip pat nevalia pamiršti mūsų kopūstienės su kauliukais – tai nepamainomas patiekalas šaltą žiemą.

Prieš pratybas visada stengiamės atsklausti pačių šaulių, ką jie norėtų matyti savo lėkštėse. Pasirūpiname ir veganais – jiems maistą paruošiame pagal visus reikalavimus iš tų pačių produktų. Tai nėra taip sudėtinga, kaip gali pasirodyti. Apibendrinamas galiu pasakyti viena: svarbu nuolat judėti pirmyn ir niekada nepamiršti, kad kokybiškas maitinimas yra viena iš stiprios kariuomenės ir sąjungos dalių. ×

3. Kuo daugiau praktikos – tuo skanesnis rezultatas. Nuotr. aut. Aivaras Gadliauskas

4. Puiku, kai įvertinami ir tie, be kurių pratybų dalyviai lakstyti tuščiais pilvais. Nuotr. aut. L. Kasparaitė-Balaišė

DAUGIAU APIE
MAITINIMO SPECIALIZACIJĄ

LŠS MOKYMŲ IR NEKINETINIŲ OPERACIJŲ CENTRAS ŠAULIUS KVIEČIA DALYVAUTI KURSUOSE

1

Pasak MNOC viršininko mjr. Andriaus Kvedaravičiaus, mokymą galime skirstyti į tris didelius blokus: tai žinios, įgūdžiai ir kompetencijos.

„Metodinis mokymas yra daugiapakopis, reikalaujantis daug laiko, materialinių ir intelektualinių išteklių. Kursai bendraja prasme suteikia šauliams žinių, padedančių greičiau adaptuotis jų veikloje. O veikla (specializacijų LŠS turime daugiau kaip 20), neturint žinių apie tai, ką, kaip ir kodėl darome, neturi prasmės, ji nefunkcionala. Kitaip tariant, neturėdami žinių, negalime formuoti praktinių įgūdžių, neturėdami tvirtų įgūdžių, nepasieksime kompetencijų.

Tai sudedamosios mokymo dalys, be kurių nebus gerų rezultatų. Įgijus praktinių įgūdžių, tačiau ilgesnį laiką nesipraktikavus, jų lygis krinta. Šauliai – specifinė auditorija, jungianti įvairias profesijas, socialines grupes, reikalaujančias įvairių tematikų ir įvairaus lygio kursų. Paprastai mūsų kursų tikslas – suteikti žinių ir pradėti formuoti praktinius įgūdžius, kuriuos vėliau šauliai tobulintų rinktinių pratybose padalinių ir specialistų vienetų sudėtyje, o visiškai savo sričių entuziastai taptų ekspertais, gebančiais eksperimentuoti, prisidėti tiek prie paties mokymo kokybės, tiek prie inovacijų. Esame parengę MNOC organizuojamų kursų katalogą, kuriame galima rasti pagrindinę informaciją apie 25 kursus“, – sako mjr. A. Kvedaravičius. »

1. Šauliai gali rinktis iš 25 skirtingų kursų. Nuotr. aut. Valdas Kilpys

Šiomet yra tęsiami vadų rengimo kursai. „Tęsime skyriaus, būrio, kuopos bei Štabo darbo kursus. Ir toliau dėmesį skirsime medicinos srities mokymams – nuolat organizuosime Šaulio gelbėtojo kursus, Pirmos pagalbos taktinėje aplinkoje kursus, Atrankinius nukentėjusiųjų rūšiavimo individualių įgūdžių atnaujinimo kursus. Neapleisime ir kitų labai svarbių sričių, vyks Baziniai rezistencijos kursai, Nekinetinių operacijų kursai, Kibernetinio saugumo ir saugaus ryšio pagrindų kursai, Baziniai psichologinių operacijų kursai; Vandens kliūčių įveikimo, naudojant specialią įrangą ir ekipuotę, kursai bei sutrumpinti mokymai. Tęsime bepiločių orlaivių kursus tiek FPV, tiek žvalgybinių kopterių, taip pat šiais metais organizuosime naują „Fiksuoto sparno“ tipo bepiločio orlaivio kursą. Tęsime nuotolinius Bazinius pilietinio pasipriešinimo kursus Nr. 1, Nr. 2, Nr. 3.

Neapleidžiame idėjos rengti instruktorius rinktinėse – organizuosime Instruktoriaus Nr. 1 kursus, taip pat 2026 metais prisidėsime prie vadovaujančio personalo mokymo – organizuosime Vadybos kursus Nr. 1. Turime ambiciją 2026 metais suorganizuoti CivTAK („Civil Team Awareness Kit“) mūšio valdymo sistemos kursus visų lygių vadams“, – vardija MNOC viršininkas ir priduria, kad tokia kursų įvairovė – didelis iššūkis mokymo centrui.

„Stengiamės į kiekvieną kursą prisikviesti geriausius savo sričių atstovus, instruktorius, todėl noriu padėkoti visiems broliams ir sesėms šauliams, savo kompetencijomis prisidėjusiems prie kursų vedimo. Jūsų visų indėlis yra be galo svarbus, o kursus baigusiems – toliau šviestis ir šviesti kitus. Juk visa tai – Tėvynės labui!“ – dėkoja mjr. A. Kvedaravičius.

ŠAULIAI ŠIAIS METAIS KVIEČIAM RINKTIS IŠ DVIDEŠIMT PENKIŲ SKIRTINGŲ KURSŲ:

1. Šaulio individualių įgūdžių atnaujinimo kursas (ŠIĮAK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti šauliams bazinių karinių praktinių individualių įgūdžių bei atnaujinti turimus, išmokyti veikti mūšio lauke poroje. Po šio kurso šauliai savo vienetuose savarankiškai vykdo karinį rengimą, kurio metu gilina žinias ir tobulina įgūdžius.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 2 d. [12 val.].

2. Šaulių skyriaus vado kursas (ŠSVK)

Kurso metu suteikiama pakankamai teorinių žinių ir suformuojami praktiniai

įgūdžiai, būtini vadovaujant skyriui arba vykdant kitas pareigas.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 6 dienos [59 val.].

3. Šaulių būrio vado kursas (ŠBVK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius taktikos, ginkluotės ir šaudybos, karo inžinerijos, ryšių, išlaikymo, operacijų planavimo taikant padalinių valdymo procedūras.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 17 savaitių [202 val.].

4. Šaulių kuopos vado kursas (ŠKVK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius kuopos taktikos, planavimo taikant padalinių valdymo procedūras, karinio rengimo organizavimo kuopoje, supažindinama su nacionalinio saugumo ir administravimo pagrindais.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 19 savaitių [224 val.].

5. Šaulių štabo darbo kursas (ŠŠDK)

Kurso metu būsiamam LŠS štabų personalui suteikiama pakankamai teorinių žinių ir suformuojami praktiniai įgūdžiai, būtini vykdant pareigas štabuose.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – apie 10 savaitių [121 val.].

6. FPV bepiločių orlaivių operatorių kursas (FPV BO)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti dalyviams žinių apie naudojimosi BOS Lietuvos Respublikoje teisinį reguliavimą, BOS sąveiką su mūšio valdymo ir žvalgybos informacijos rinkimo sistemomis. Baigę kursą dalyviai gebės valdyti ir eksploatuoti BOS PAV, orientuotis vietoje naudodami BOS PAV ir atakuoti bei sunaikinti nurodytus taikinius.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 1,5 savaitė [64 val.].

7. Mažųjų žvalgybinių kopterių bepiločių orlaivių operatorių kursas (MŽK BO)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams pakankamai teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius, būtinus užduotims atlikti pilotuojant bepiločius orlaivius, vykdant užduotis taikos bei kovinių veiksmų metu.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – ne mažiau kaip 32 valandos.

8. Vandens kliūčių įveikimo, naudojant specialią įrangą ir ekipuotę, kursas (VKĮK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius vykdant perkėlų (brastų) žvalgybą, krantų žvalgybą, saugumo užtikrinimą vandens kliūčių įveikimo metu, nuskendusius daiktų ir technikos paiešką bei iškėlimą, hidrotechninių statinių žvalgybą. Kurso metu šauliai įgyja žinių apie maskavimą plaukiant vandens paviršiumi, naudojant komplektą Nr. 2 ir pripučiamą valtį, išmoksta plaukti ilgus atstumus dienos ir tamsioju paros metu.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 10 dienų [64 val.].

9. „CivTAK“ mūšio valdymo sistemos kursas (CIVTAK)

Kursas skirtas šauliams, dalyvaujantiems veiklose, susijusiose su planavimu, koordinavimu, paieškos ir gelbėjimo užduotimis bei situacijos suvokimo užtikrinimu. Kursas aktualus tiek bendro naudojimo „CivTAK“ vartotojams, tiek UAV (dronų) operatoriams, kurie „CivTAK“ aplinkoje integruoja oro pajėgumų duomenis.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – kurso trukmė priklauso nuo pasirinkto modulio.

10. Kulkosvaidininko kursas (KK)

Kurso programa sudaryta siekiant parengti Lietuvos šaulių sąjungai kvalifikuotus šaulius, gebančius kulkosvaidžiu MG3 efektyviai naikinti stacionarius taikinius iki 400 m. šviesiu paros metu, įvairiomis gamtinėmis sąlygomis.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 28 val.

11. Taiklaus šaulio kursas (TŠK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti šauliams taikliųjų šaulių taktikos žinių ir įgūdžių, reikalingų naikinti prioritetinius taikinius įvairiomis gamtinėmis sąlygomis.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 9 dienos [70 val.].

12. Šaulio gelbėtojo kursas (ŠGK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius vykdant, organizuojant pirmosios pagalbos teikimą ekstremalių situacijų metu, taktinėje aplinkoje.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 40 valandų: 24 valandos [3 dienos] kontaktinio mokymo, 16 valandų [2 dienos] savarankiško mokymosi.

13. Pirmosios pagalbos taktinėje aplinkoje kursas (PP TA)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius teikti pirmąją medicinos pagalbą taktinėje aplinkoje masinių nelaimių, teroro išpuolių, katastrofų, stichinių nelaimių metu gebėti teikti pagalbą sau ir šalia esančiam.

Trukmė [stacionariai] – 4+ val.

14. Atrankinis nukentėjusiųjų rūšiavimo individualių įgūdžių atnaujinimo kursas (ANRIĮAK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti klausytojams teorinių žinių ir tobulinti praktinius įgūdžius rūšiuojant nukentėjusiuosius pagal prioritetus masinių nelaimių metu.

Trukmė [stacionariai] – 4 val.

15. Bazinis rezistencijos kursas (BRK)

Kurso programa sudaryta siekiant suteikti kurso dalyviams operacinio ir taktinio lygmens rezistencinio pasipriešinimo planavimo ir vykdymo bazinių žinių bei įgūdžių, reikalingų suplanuoti ir atlikti ginkluoto, ir neginkluoto pasipriešinimo operacijas.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 6 dienos [42 val.], stacionariai savaitgaliais.

16. Nekinetinių operacijų kursas (NOK)

Kurso tikslas – suteikti šauliams žinių ir įgūdžių, padedančių integruoti nekinetines operacijas į kovinių ir nekovinių operacijų planavimą ir vykdymą.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 4 dienos [30 val.].

17. Audiovizualinio turinio rengimo kursas (AVTRK)

Kurso dalyviams, vykdančioms karinių viešųjų ryšių ir nekinetinių operacijų užduotis, suteikiamos žinios ir įgūdžiai, reikalingi komunikuojant su tiksline auditorija, pasitelkiant audiovizualinio turinio kūrimo priemones.

Trukmė [stacionariai] – 6 dienos [43 val.].

18. Kibernetinio saugumo ir saugaus ryšio pagrindų kursas (KSSRPK)

Mokymų programa dalyviui suteikia papildomų žinių ir supratimą apie saugaus ryšio būdus ir kibernetinio saugumo principus kibernetinio karo kontekste.

Kurso lygis nereikalauja specifinių IT žinių.

Trukmė [nuotoliu] – 8 dienos.

19. Bazinis psichologinių operacijų kursas (BPSYOPS)

Kurso dalyviams suteikiamos taktinio lygmens psichologinių operacijų planavimo ir vykdymo žinių ir įgūdžių pagrindai.

Trukmė [stacionariai] – 2 dienos [13 val.].

20. Kognityvinio karo ir psichologinių operacijų kursas (KKPOK)

Kurso tikslas – suteikti kognityvinio karo ir psichologinių operacijų teorinių žinių ir praktinių gebėjimų, taikant operacijų principus, priemones ir strategijas, siekiant ugdyti gebėjimą atpažinti, analizuoti ir taikyti informacinio poveikio priemones įvairiuose kontekstuose – nuo karinio ir saugumo iki viešosios komunikacijos bei skaitmeninės aplinkos. Kursas skatina kritinį mąstymą, etišką bei Lietuvai pragmatišką požiūrį į informacinę veiklą ir atsparumo dezinformacijai bei manipuliacijai stiprinimą.

Trukmė [stacionariai] – 305 val.

21. Instruktoriaus kursas Nr. 1 (IK NR.1)

Kurso tikslas – suteikti klausytojams metodinių žinių ir praktinių įgūdžių, kuriuos pritaikę kurso klausytojas gebės savarankiškai suplanuoti, pasirengti bei vesti teorines ir praktines veiklas. Kurso mokymo medžiaga ir formatas parengtas atsižvelgiant į Danijos karinėse pajėgose taikomą metodiką.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 5 dienos [54 val.].

22. Vadybos kursas Nr. 1 (VK NR.1)

Kursas suteikia žinių ir supratimą apie santykius, kurie įsivyrąja, kai žmonės bendradarbiauja grupėje, taip pat apie šių santykių reikšmę savo vadovavimo funkcijoms atlikti. Kiekvienas kurso dalyvis savo asmeniniais išgyvenimais pripažįsta šių santykių reikšmę vadovavimo prielaidoms.

Trukmė [nuotoliu / stacionariai] – 5 dienos [37 val.].

23. Bazinis pilietinio pasipriešinimo kursas Nr. 1 (BPPK Nr. 1)

Pagrindinis kurso tikslas yra suteikti šauliams [visuomenės nariams, klausytojams] teorinių žinių apie pilietinio pasipriešinimo [toliau – PP] istorinį kontekstą, supratimą apie PP taikymo galimybes,

PP strategijas ir taktikas, PP priemones („įrankius“, „ginklus“ ir „šaudmenis“) ir požiūrius, supažindinti su Rusijos taikomomis represinėmis priemonėmis okupuotose Ukrainos teritorijose, kad šauliai žinotų, galėtų rengtis ir savarankiškai, esant atitinkamai situacijai, taikyti neginkluoto pasipriešinimo veiksmus iškilus grėsmėms nacionaliniam saugumui taikos metu ar prieš užsienio agresorių.

Trukmė [nuotoliu] – 5 dienos.

24. Bazinis pilietinio pasipriešinimo kursas Nr. 2 (BPPK Nr. 2)

Pagrindinis kurso tikslas yra suteikti šauliams žinių ir ugdyti gebėjimus identifikuoti bei apibūdinti priešą (Rusijos Federacijos) sausumos kariuomenės naudojamus pajėgumus (ekipuotę, ginkluotę, šarvuotę ir aukštos vertės techniką, padalinių tipus).

Minėtos žinios ir gebėjimai įgalins šaulius teikti draugiškoms karinėms pajėgoms tikslesnės informacijos, efektyviau pasirengti veikti grėsmių akivaizdoje, pagilinti savo gebėjimą taikyti pilietinio pasipriešinimo žinias planuojant pasipriešinimo veiksmus.

Trukmė [nuotoliu] – 5 dienos.

25. Bazinis pilietinio pasipriešinimo kursas Nr. 3 (BPPK Nr. 3)

Mokymų programa dalyviui suteikia papildomų žinių ir supratimą apie psichologinių, informacinių ir hibridinių operacijų poveikį bei jų svarbą pilietinio pasipriešinimo kontekste karo ir taikos metu.

Skirta Lietuvos šaulių sąjungos narių ir Lietuvos Respublikos piliečių efektyvesniam pasirengimui veikti krizių metu. Mokymų esmė – suteikti piliečių naudingų metodikų, kurias jis galėtų pritaikyti ir taikos, ir agresijos prieš Lietuvą metu.

Trukmė [nuotoliu] – 5 dienos.

NORINTYS DALYVAUTI KURSUOSE

MNOC viršininkas mjr. A. Kvedaravičius: „Šaulių sąjungoje laikomės karinio vadovavimo ir valdymo principo bei subordinacijos – tai užtikrina šaulių lygiateisiškumą pretenduojant į kursą, todėl dėl galimybės dalyvauti viename ar kitame kurse prašyčiau kreiptis į savo rinktinių štabus.“ ×

TEISĖKŪROS AKTUALIJOS: ŠAULIŲ MEDIKŲ STATUSAS ATĖJUS DIENAI X

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ,
AUŠRA GARNIENĖ

Nuotraukos: AIVARAS GADLIAUSKAS

Šiuo metu yra įregistruotos Mobilizacijos ir priimančios šalies paramos įstatymo pataisos, kuriomis siūloma keisti 14 straipsnį.

Siekama, kad medikai, priskirti į Lietuvos šaulių sąjungos kovinius, komendantinius ar specializuotus medicinos vienetus, būtų išbraukti iš Civilinio mobilizacinio personalo rezervo (CMPR) sąrašų ir atėjus dienai X galėtų vykdyti savo funkcijas Šaulių sąjungoje, o ne kaip dabar numatyta – likti gydymo įstaigose. Apie tai kalbės su Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Vilniaus 1040-osios medicinos šaulių kuopos 2-ojo būrio vade Aiste Samuilyte ir vienu iš idėjos iniciatorių – šauliu, gydytoju ir politiku Aurelijumi Veryga.

1

PATAISŲ REIKŠMĖ MEDICININIŲ PAJĖGŲ VYSTYMUI

Medicinos šaulių būrio vadė Aistė Samuilytė mano, kad ruošiantis atlikti kovines ir komendantines užduotis neišvengiamai reikalinga ir medicininė parama. Atsižvelgdama į šauliams keliamus lūkesčius bei užduotis Šaulių sąjunga nuolat rengia šaulius gelbėtojus koviniuose ir komendantiniuose organizacijos vienetuose bei apmoko kiekvieną šaulį teikti pirmąją medicininę pagalbą taktinėje aplinkoje.

Šaulio Aurelijaus Verygos manymu, šios pataisos šauliams yra svarbios, nes jneštų daugiau aiškumo, suteiktų motyvacijos ir leistų geriau planuoti savo galimą veiklą iškilus ginkluoto pasipriešinimo poreikiui. Šaulių sąjunga labai sėkmingai vysto įvairius specializuotus vienetus, tarp jų ir medicinos. Tam, kad jie galėtų tinkamai veikti ir mokytis, reikia, kad jiems bent jau vadovautų ar dalį funkcijų atliktų medicininį išsilavinimą turintys žmonės.

„Specializuotų medicinos šaulių vienetų steigimas – nauja sritis. Čia šauliai mokosi ir tobulina savo praktinius

įgūdžius sužeistųjų būklės stabilizavimo ir medicininės evakuacijos srityse, yra pasiruošę teikti medicininę pagalbą šauliams pratybų metu, taip pat rengiasi ateiti į pagalbą valstybės institucijoms ir įstaigoms, atsakingoms už civilių asmenų gelbėjimą ekstremalių situacijų atvejais. Šių krypčių plėtrą gali užtikrinti tik šauliai medikai, gerai išmanantys specifinius taktinės medicinos algoritmus ir geriausią karo medicinos praktiką. Pagal dabartinį teisinį reguliavimą medikas, įtrauktas į CMPR, negali būti nei koviniu, nei komendantiniu, nei specializuoto vieneto šauliu, o be medikų neįmanomas šaulių medicininio pajėgumo veikimas. Tad įstatymo pataisa yra gyvybiškai reikalinga, kad būtų galima užtikrinti šaulių pasiruošimą bei medicininės pagalbos teikimą ekstremalių situacijų ir ginkluotos agresijos atvejais“, – įsitikinusi būrio vadė A. Samuilytė.

ŠAULIŲ MEDICINOS FORUMO TEMA

Pataisų tema buvo aptarta ir neseniai vykusiam medicinos forume, o šaulių medikų bendruomenė šią žinią sutiko pakiliai.

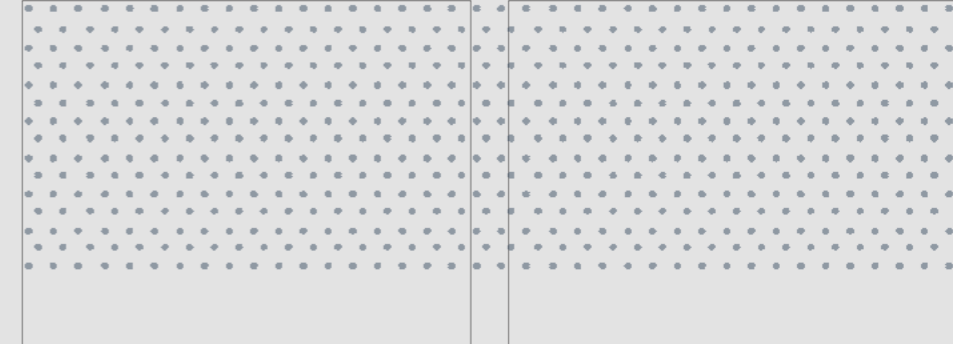
„Medikai yra įtraukti į CMPR ir čia kyla kolizija bei klausimas – kur dieną X tokie medikai turėtų būti: savo gydymo įstaigoje ar pasirinkti galimybę savo pareigą atlikti specializuotame Šaulių sąjungos vienetu. Būtent tam ir skirtos šios pataisos, kurias iš esmės ir rengė patys šauliai, atsižvelgdami į jau du iki šiol vykusius šaulių medikų forumus. Jau registruotus siūlymus trečiajame, neseniai įvykusiame forume buvo galimybė aptarti ir su Sveikatos apsaugos ministerijos viceministru bei Krašto apsaugos ministerijos atstovais. Visi sutaria – reikia aiškumo, o teisinis neapibrėžtumas trukdo vystyti pajėgumus“, – sako A. Veryga.

„Šaulių medikų bendruomenė labai laukė šios iniciatyvos, nes kiekvienas šaulys yra davęs priesaiką tarnauti Tėvynės labui. Šia tema diskusijos virė visus metus. Atsiradus specializuotų medicinos vienetų statusui, reikėjo aiškių sprendimų. Šis forumas buvo puiki galimybė pristatyti šio klausimo problematiką ir teisėkūros iniciatyvą. Šaulių medikų pajėgumas stiprėja, todėl būtinas teisinis reglamentavimas ir šaulių integravimas į gynybos sistemą. Ir tai tik pirmas žingsnis, reikia dar išspręsti specializuotų vienetų priskyrimo klausimą, suteikti šauliams galimybę veikti ekstremalių situacijų ar karo atvejais“, – pažymi A. Samuilytė.

MOTYVACIJA MOKYTIS IR RuošTIS

Vadės A. Samuilytės teigimu, šios pataisos yra aktualios tik tiems medikams, kurie yra priskirti CMPR, t. y. šauliams gelbėtojams, veikiantiems Šaulių sąjungos koviniuose ar komendantiniuose vienetuose bei specializuotiems medicinos šaulių vienetams, kurie specializuojasi medicininės evakuacijos ir sužeistųjų būklės stabilizavimo srityse. Iš 18 tūkst. organizacijos narių tai aktualu maždaug 60–80 šaulių medikų, veikiančių visoje Lietuvoje. Tai – lašas jūroje, atsižvelgiant į tai, kiek visoje Lietuvoje yra medikų [gydytojų, slaugytojų, paramedikų ir kt.].

„Kaip sužeistųjų stabilizavimo punkto būrio vadė turiu užtikrinti, kad medikai, veikiantys specializuotame vienetu, žinotų savo vietą valstybės gynyboje. Nors būryje veikia ir šauliai gelbėtojai, neturintys medicininio išsilavinimo, kompetencijas įgyjantys Šaulių sąjungoje, be medikų, medicininio pajėgumo vystymas būtų neįmanomas. Minėtame forume susirinko 200 medicinos šaulių, veikiančių koviniuose, komendantiniuose ar specializuotuose vienetuose. Tai ypač motyvuoti, savanoriškai veikiantys asmenys, pasiryžę išmokyti ir mokytis kitus gelbėti gyvybes.

2

Tikiu, kad mūsų susitelkimas ir veikimas išvien didina mūsų kaip piliečių atsparumą ir užtikrina pasirengimą pasirūpinti Lietuvos ir jos Tautos gerove ir laisve“, – akcentuoja A. Samuilytė.

A. Veryga užsimena, kad praėjusioje Seimo kadencijoje jam teko teikti panašias pataisas, bet nepavyko įtikinti daugumos kolegų Seime, kad jos būtų priimtos. „Norėčiau tikėti, kad šis kartas bus sėkmingesnis. Į šį procesą įsitraukia ir politikai, kurie yra šauliai ir su kuriais tenka nuolat šiuo klausimu bendrauti. Šis projektas jau dabar paskatino Krašto apsaugos ir Sveikatos apsaugos ministerijų diskusijas, siekiant aiškiai apibrėžti specializuotų vienetų vietą dieną X. Tikiuosi, kad šį kartą pavyks. Man asmeniškai tai būtų pabaigtas darbas, nes šiose šaulių diskusijose dalyvauju nuo pat jų pradžios, be to, dalyvaudamas pratybose matau, koks yra tokių specializuotų medicinos vienetų poreikis ir kokia yra didelė brolių ir sesių šaulių motyvacija mokytis, ruoštis ir treniruotis. Negalima to palikti tiesiog saviėgiam“, – mano A. Veryga.

A. Samuilytė priduria, kad Ukrainos patirtis rodo – ruoštis reikia dabar, nes tokios žinios ir įgūdžiai gali praversti bet kokią akimirką net ir taikos sąlygomis, juolab ištikus ekstremaliai situacijai reikia veikti, o ne mokytis. Praktika rodo, kad šauliai, veikiantys savanorystės pagrindu, yra patriotiškai ir motyvuoti, gebantys greitai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių, todėl šaulių medikų rengimas sparčiai juda į priekį. Žinojimas, kad medicininė pagalba bus suteikta laiku, kelia motyvaciją ir kitiems šauliams. x

1. Šaulių medikų rengimas sparčiai juda į priekį.

2. Šaulių motyvacija treniruotis ir ruoštis – aukšta.

4

9-OSIOS ŠR KAVALERIJOS BŪRYS:

KAIP SMALSUMAS VIRSTA DIALOGU APIE VISUOTINĘ GYNYBĄ

Tekstas: AUKSĖ ŠIAUDŽIONYTĖ
Nuotraukos: AIVARAS GADLIAUSKAS

5

1. Tado Suginto vedamos kavalerijos debiutas kartu ir rimtas testas, kurį, panašu, išlaikė visi.

2. Kavalerijos būryje jodinėti mėgstantys ir žirgų sportu besidomintys šauliai.

Lietuvos šaulių sąjungoje (LŠS) veikia daugiau nei dvidešimt specializacijų, leidžiančių nariams asmeninę patirtį ir talentus paversti tvariu indėliu į visuotinę gynybą. Puikus to pavyzdys – 2025 metų rudenį Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apsk.) 9-ojoje rinktinėje susibūręs kavalerijos būrys. Jodinėjimo entuziastai savo pomėgį įprasmino pasirinkdami aiškia funkciją: per reprezentacinę veiklą kurti gyvą dialogą su visuomene.

1

Ne kiekvienas drįsta užkalbinti uniformuotą žmogų, tačiau žirgas tokiose situacijose tampa tikru socialiniu magnetu: jis pritraukia praeivius, tirpdo distanciją ir sukuria natūralią progą pasikalbėti.

Ne kiekvienas drįsta užkalbinti uniformuotą žmogų, tačiau žirgas tokiose situacijose tampa tikru socialiniu magnetu: jis pritraukia praeivius, tirpdo distanciją ir sukuria natūralią progą pasikalbėti. Klausimai „Šaulys ant žirgo?“, „Ką jūs dar veikiate?“ ar „Kokia jūsų misija?“ – tai puiki galimybė papasakoti, kuo šiandien gyvena šauliai ir kokiomis įvairiomis formomis piliečiai įsitraukia į visuotinę gynybą. Net ir šmaikštavimas, ar vėl grįžtame prie žirgų laikų, tampa rimto pokalbio pradžia. Šią logiką kavalerijos būrio šauliai jau sėkmingai išbandė gyvai: per debiutą rinktinės gimtadienio renginyje Molėtuose 2025 metų gruodį ir Sartų žirgų lenktynėse 2026 metų sausio pabaigoje.

AR ŽIRGAI „MĖGSTA“ MARŠĄ?

Pirmą kartą viešai 9-osios šaulių rinktinės kavalerijos būrys pasirodė Molėtuose, minint rinktinės 106-ąsias metines. Šis debiutas tapo rimtu išbandymu: minia, muzika ir nuolatinis judėjimas buvo nauji dirgikliai, prie kurių teko pratintis ne tik raiteliams, bet ir žirgams. Nors gyvūnai buvo ilgai rengiami ir treniruojami, gyvos eitynės – visai kita patirtis.

Eitynėse gyvai atliekamų maršų ritmas, ypač būgnai, žirgams tapo neįprastu garsiniu fonu, tad kai kur jų „muzikiniai skoniai“ tiesiog nesutapo“, – pirmąjį viešą pasirodymą prisimena būrio vadas Tadas Sugintas. Vis dėlto reprezentacinė misija pavyko: kavalerijos debiutas sulaukė didelio atgarsio, o užfiksuoti kadrai vėliau pasiekė ir televizijos eterį.

2

KAVALERIJOS FUNKCIJA

Antrasis oficialus kavalerijos būrio pasirodymas – Sartų žirgų lenktynėse, legendiniame žiemos žirgų sporto ir žirgų mylėtojų renginyje. Prie Zarasų šaulių reprezentacinės palapinės vaikštinėjantys kavalerijos žirgai traukė akį: žmonės stojo, teiravosi žirgų vardų ir norėjo suprasti, kaip kavalerijos veikla siejasi su šaulių sąjunga bei visuotine gynyba.

T. Sugintas sako, kad anksčiau uniformuotas raitelis buvo įprastas vaizdas, o šiandien jis jau gali nustebinti: „Ta nuostaba virsta smalsumu – žmonės prieina, klausia, o mes galime ir išgryninti faktus, ir paaiškinti, kaip kavalerija šiandien stiprina visuotinę gynybą: per reprezentaciją, per dialogą, per žmonių įtraukimą.“

Jo teigimu, žmonių reakcija ypač pasikeičia prabilus apie praktinius dalykus: „Daugelio pašnekovų veide matau nuostabą ir pagarbą sužinojus, kad iniciatyvą neatlygintinai remia „Molėtų žirgai“ ir Utenos žirgynas, o žirgų priežiūra ir parengimas – asmeninis šaulių indėlis. Tikiuosi, tai paskatins kiekvieną susimąstyti apie savo indelį į visuotinę gynybą ir visuomenės atsparumą. Juk pradėti galima tiesiog nuo mokėjimo pasirūpinti savimi krizės atveju.“

Kavalerijos vadas džiaugiasi ir kontaktais, užmegztais renginyje net ir spaudžiant rimtam šaltukui: „Užkalbino žurnalistai, buvusios raitosios policijos pareigūnai, žirgų savininkai.

Net su keliomis organizacijomis kalbėjome apie galimą bendradarbiavimą“, – dalijasi T. Sugintas.

ATEITIES PLANAI

Kad kavalerijos misija būtų sėkminga, reikia nuoseklaus pasirengimo: sklandžių rikiuotės elementų, komandinio judėjimo, darbo su renginiams būdingais dirgikliais. Raiteliams tai reiškia discipliną, fizinį pasirengimą, ryšio su žirgu puoselėjimą, gebėjimą valdyti savo būseną – žirgas reaguoja į žmogų.

Šalia treniruočių auga ir būrio veiklos turinys – gilinimasis į tradiciją ir ceremonijas. Kaip sako būrio vadas T. Sugintas, svarbiausia perimti tai, kas išlieka: „Gyvendami visai kitokį gyvenimą negalime atkurti tarpukario kavalerijos tokios, kokia ji buvo, tačiau galime atkurti jos dvasią – raitelio ir žirgo santykį, rengimo filosofiją ir dalį paskirties. Tikime to prasme ir matome galimybes.“ x

APIE PATIRTIS ŠAULIŲ SAJUNGOJE IR KELIĄ Į SAJĄ

Tekstas: ALMINAS SINEVIČIUS
Nuotraukos: ASMENINIS ARCHYVAS

Į Lietuvos šaulių sąjungą ateinama skirtingais keliais. Vieniems tai trumpas jaunystės etapas, kitiems – sąmoningas, visą gyvenimą lydintis pasirinkimas.

Mano atveju Šaulių sąjunga tapo ne tik veikla ar laisvalaikio užsiėmimu, bet ir tapatybės dalimi, suformavusia mano vertybinį stuburą, nulėmusia profesinį kelią bei padovanojusia bendruomenę. Laikui bėgant supratau, kad šauliškas nėra vien uniforma, pratybos ar rikiuotė. Tai – mąstysena, atsakomybė ir nuolatinis ryšys su valstybe. Ši patirtis išugdė mano požiūrį į pareigą, tarnystę ir bendruomeniškumą. Šiame pasakojime dalijuosi savo keliu: nuo pirmųjų žingsnių jaunųjų šaulių gretose iki šandienos, kai Šaulių sąjunga ir Saja išlieka neatsiejama mano gyvenimo dalis.

Kaip prasidėjo mano kelias Šaulių sąjungoje ir Sajoje?

Prie Lietuvos šaulių sąjungos prisijungiau dar 2004-aisiais, o jaunojo šaulio pasižadėjimą daviau 2005 metų kovo 11-ąją. Simboliška, kad ši ceremonija vyko būtent nepriklausomybės atkūrimo dieną, šaulių rikiuotės metu prie Krašto apsaugos ministerijos. Ši vieta ir data man iki šiol išliko svarbiu vidiniu atskaitos tašku. Tą akimirką dar buvo sunku suvokti, kokią didžiulę įtaką šis sprendimas turės mano ateičiai.

6

1

Savo kelią pradėjau Vilniaus 5-ojoje kuopoje. Tuo metu LŠS kuopos, kaip ir mokyklos, buvo tiesiog numeruojamos ir vardų neturėjo. Šiandien ši kuopa garbingai vadinama Vilniaus „Geležinio Vilko“ jaunųjų šaulių kuopa, o jos istorija ir puoselėjama dvasia tapo neatsiejama mano asmenybės formavimosi dalimi.

Tuo metu kuopai vadovavo atsargos kapitonas Algirdas Kizevičius – didelės patirties sukaupęs karininkas, tarnavęs dar sovietmečiu, tačiau palikęs senąją sistemą ir aktyviai prisidėjęs prie nepriklausomos Lietuvos kūrimo. Vilniaus rinktinei vadovavo atsargos majoras Vytautas Geštautas. Gera, kad šiandien

ji ir jo pavaduotoja, dabartinę žmoną Reginą Geštautienę, vis dar dažnai sutinku Šv. Ignoto bažnyčioje. Tokie susitikimai kaskart primena, kad šauliška bendrystė neišnyksta net ir bėgant metams ar keičiantis pareigoms.

Visai Šaulių sąjungai tuo laikotarpiu vadovavo Juozas Širvinskas, kuris iki šiol yra ištikimas Sajos rėmėjas ir bene didžiausias jos gerbėjas. Su juo sąjūnai palaiko glaudų ryšį, kaskart įteikdami simbolines monetas. Tokie, atrodytų, nedideli gestai geriausiai atspindi organizacijos tęstinumą ir pagarbą tiems, kurie klojo jos pamatus. Taip prasidėjo mano gyvenimo kelias Šaulių sąjungoje.

Koks buvo lūžio momentas pereinant nuo jaunojo šaulio prie sąmoningo įsipareigojimo?

2006-aisiais, sulaukęs aštuoniolikos, Vilniaus įgulos karininkų ramovėje daviau šaulio priesaiką ir tapau rikiuotės šauliu. Tai buvo brandus vidinis apsisprendimas – narystė organizacijoje iš epizodinės veiklos virto sąmoningu ir

1. Šaulio ir sąjūno tapatybės man susipynusios natūraliai ir neatsiejamai.

Aš visada esu šaulys ir karininkas – nepriklausomai nuo einamų pareigų ar geografinės vietos.

atsakingu įsipareigojimu. Tų pačių metų vasarą įstojau į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją. Čia sutikau būrį bendraminčių, buvusių jaunųjų šaulių, su kuriais mus vienijo bendras požiūris į tarnystę ir suvokimas, kad šauliškas – ne vien jaunystės nuotykis.

Negalėdami apleisti šauliškos veiklos, 2007 metų gegužės 30 dieną įkūrėme Lietuvos šaulių studentų klubą – tai buvo natūralus būdas šauliškas vertybes integruoti į akademinę aplinką. Būtent šis klubas 2010 metų gegužės 19 dieną išaugo į Lietuvos šaulių studentų korporaciją Saja. Taip susiklostė, kad tapau ir vienu pirmųjų jos sendraugių. Šaulių sąjungai priklausau daugiau nei du dešimtmečius, o Sajoje esu nuo pat jos ištakų, todėl šios dvi tapatybės mano gyvenime susipynusios neatsiejamai.

Per šį laikotarpį sukaupiau įvairiapusę patirties: buvau Vilniaus rinktinės valdybos narys, LŠS Garbės teismo atstovas, Ukmergės šaulių kuopos vadas. Šios pareigos leido pamatyti organizaciją iš labai įvairių perspektyvų. Ne kartą teko dirbti ir Sajos valdyboje. Nors šiuo metu nemažai laiko praleidžiu svetur, šiemet vėl sulaukiau kvietimo prisijungti prie korporacijos valdybos. Pagalvojau paprastai: jei reikia, vadinasi, reikia. Tai ne pirmas mano „rodeo“, tad kodėl gi dar kartą neišbėgus į aikštelę?

Kaip šauliška patirtis formavo mane kaip žmogų, o ne tik kaip organizacijos narį?

Esu dėkingas Šaulių sąjungai už tai, kad ji tapo mano profesinio kelio kelrodžiu. Būtent čia subrendo sprendimas stoti į Lietuvos karo akademiją ir pasirinkti karininko kelią. Šiuo metu esu majoras, studijuojau Baltijos gynybos koledže Tartu, o baigęs studijas būsiu paskirtas į Sausumos pajėgų štabą – eisiu štabo viršininko pavaduotojo pareigas. Žvelgdamas atgal aiškiai matau: mano, kaip karininko, kelionė prasidėjo nuo pirmųjų žingsnių jaunųjų šaulių gretose ir nuosekliai augo kartu su kiekviena įgyta patirtimi.

Kaip studijos ir įvairūs gyvenimo etapai keičia santykį su Šaulių sąjungai?

Šalia karininko tarnybos mano gyvenime visada atsiranda vietos ir Saja. 2010-aisiais įvykęs šaulių studentų korporacijos atkūrimas tapo tarpukario tradicijų tęstinumo pradžia bei organiškų įsiliejimų į Lietuvos akademinę korporacijų bendruomenę. Drauge su bendražygiais kūrėme korporacijos pamatus ir tradicijas, dažnai mokydami tiesiog iš praktikos ir asmeninės patirties.

Bėgant metams kartos keitėsi: natūralu, kad dalis bendražygių dėl šeiminio ar profesinio aplinkybių į veiklas įsitraukia rečiau. Nepaisant to, pats visuomet stengiuosi palaikyti sąjūnus ir, esant galimybei, jiems padėti. Dėstydamas Lietuvos karo akademijoje džiaugiausi matydamas, kaip prie Sajos jungiasi ir mano studentai – buvę jaunieji šauliai. Tai leidžia savo akimis stebėti, kaip šauliškas kelias nuosekliai tęsiasi naujų kartų. Šiandien džiugu matyti Šaulių sąjungą stiprią, solidžią ir realiai prisidedančią prie Lietuvos saugumo užtikrinimo.

Kaip ir kodėl susiformavo mano ryšys su Saja?

Ryšys su Saja susiformavo natūraliai, nes stovėjau prie pat jos ištakų. Korporacija gimė itin šviesių asmenybių aplinkoje – kartu su dr. Norbertu Černiausku, dr. Mindaugu Nefu, mjr. Tomu Šyvoku, Aneta Stankevičiene (Šerelyte), Skaidrile Grigaite-Mockevičiene, Povilu Mockevičiumi, mjr. Justinu Jegelevičiumi, Gediminu Nefu, Tadu Mameniškiu ir kitais bendražygiais. Ši aplinka skatino ne tik aktyviai veikti, bet ir mąstyti plačiau, valstybiškai. Nors save laikiau veikia aktyviu idėjų palaikytoju nei pirminės koncepcijos autoriumi, Saja tapo neatsiejama mano gyvenimo dalimi ir bendruomene, į kurią visuomet gera sugrįžti.

Kas man yra Saja šiandien?

Tai neatsiejama gyvenimo dalis, gyva tradicija ir neišsemiamas potencialas. Mane visada žavėjo korporatyvinė „amžinosios narystės“ idėja. Tikiu, kad Saja gyvuos ir evoliucionuos: bus ir šviesesnių, ir sudėtingesnių etapų, tačiau svarbiausia – nenustoti matyti prasmės, išlaikyti motyvaciją ir rodyti pavyzdį jaunesniems sąjūnams.

Kuo Saja šiandien gali būti naudinga Šaulių sąjungai?

Vienas esminių iššūkių tiek Šaulių sąjungai, tiek korporacijai – jaunųjų šaulių veiklos tęstinumas. Mūsų bendras tikslas – pasiekti, kad Šaulių sąjunga nebūtų tik mokyklos laikų popamokinis būrelis, o taptų sąmoningu, visą gyvenimą lydintiu pasirinkimu. Tai klausimas, į kurį vis dar ieškome atsakymų, tačiau be kryptingų darbo su akademiniais jaunimu ir studentais šio lūžio nepasieksime.

Kas aš esu už Šaulių sąjungos ribų?

Už Šaulių sąjungos ribų aš ir toliau išlieku šaulys. Tikiu, kad davęs priesaiką Tėvynei Lietuvos pilietis niekada neturėtų savęs pozicionuoti „už ribų“. Aš visada esu šaulys ir karininkas – nepriklausomai nuo einamų pareigų ar geografinės vietos.

Ką studijuojau ir kaip mano studijos siejasi su visuomenine veikla?

Šiuo metu studijuojau Baltijos gynybos koledže Tartu. Metus trunkantis kursas vėl leido pasijusti studentu ir iš naujo patirti akademinio gyvenimo džiaugsmą. Tai puiki proga keistis patirtimi su kolegomis iš kitų NATO valstybių. Be to, kartu su sąjūne Gertrūda Šitkauskaitė planuojame dalyvauti Valpurgijos nakties iškilimėse – tai viena ryškiausių Europos akademinė tradicijų, turinti gilią šaknis, kurias mums, kaip korporantams, svarbu puoselėti.

Ką mėgstu veikti laisvalaikiu ir ar turiu išskirtinių pomėgių?

Vienas mano pomėgių – vieši pokalbiai apie karybą. Platformoje „Locked N’ Loaded“ vedžiau tinklalaidę „Patulio bazė“. Ši spontaniškai gimusi, bet prasminga veikla leidžia paprastai ir suprantamai kalbėti apie šalies gynybą. Tai ypač aktualu šiandienos geopolitiniame kontekste, kai visuomenės supratimas apie karybą tampa kritiškai svarbiu atsparumo elementu.

Kokia mano mėgstamiausia ir nemėgstamiausia paskaita?

Mėgstamiausios – tarptautiniai santykiai ir politikos mokslai, nes jie leidžia plačiau suprasti saugumo aplinką. Nemėgstamiausia – karo inžinerija, nes joje daug skaičiavimų. Kadangi esu labiau humanitaras, aukštoji matematika niekada nebuvo mano stiprioji pusė, nors jos svarbą puikiai suprantu. x

NUOMONĖS FORMUOTOJAI: TARP TIESOS IR ALGORITMO

Tekstas: KRISTINA PETRAUSKĖ

Keli Harvardo studentai prieš dvidešimt dvejus metus sugalvoja puikų būdą, kaip suskaitmeninti popierines pirmakursių knygas, tačiau keli ginčai, šiek tiek pavydo, žiupsnelis gigantomanijos ir turime tai, kas tapo pagrindiniu katalizatoriumi pasitikėjimui iš institucijų nudreifuoti pas nuomonės formuotojus.

Taip, dabar kalbėsime apie socialinius tinklus, jų burbulus, pasitikėjimo atotrūkį tarp visuomenės ir institucijų, „iš apačios“ (angl. „grassroots“) judėjimo regimybę ir nuomonės formuotojus, kurie ne visada sako tik savo nuomonę, arba kitaip, bandysime atsakyti į klausimą, ar nuomonės formuotojai tampa naujais politiniais veikėjais, bandančiais užlopyti plyšį tarp visuomenės ir politinio elito?

Ilgą laiką informacijos sklaida buvo siejama su institucijomis – valstybėmis, redakcijomis, universitetais, žiniasklaidos priemonėmis, kurios, bent jau teoriškai, veikė kaip atsakomybės, patikimumo ir autoriteto centrai. Šiandien ši struktūra yra suaižėjusi. Kai kurie tyrėjai drąsiai teigia, kad ji jau ir išardyta, o atsakomybė už tai, kas laikoma „tiesa“, vis dažniau perkeliama individui. Deja, tai naštai, kuriai ne visi dar esame pasirengę.

7

Socialinių tinklų eroje kiekvienas vartotojas tampa ne tik informacijos gavėju, bet ir jos kūrėju ar bent jau skleidėju (taip, širdelė ant katinėlio vaizdo įrašo ir piktas veidelis balsuojant, ar patiko „Eurovizijos“ atrankos kandidatė X, taip pat yra informacijos, o kartais ir misinformacijos sklaida). Subjektyvi nuomonė, emocinė reakcija ar asmeninė patirtis įgyja viešumo galią, kuri anksčiau buvo rezervuota instituciniams balsams, pereinantiems bent kelis filtrus – nuo kompetencinių, etinių svarstymų iki kalbos redagavimo. Šie filtravimo mechanizmai buvo grindžiami nuosekliu vertinimu, o tam buvo eikvojamos didelės laiko sąnaudos, tačiau dabartinėje skaitmeninėje aplinkoje pirmenybė teikiama greitai, dažnai impulsyviai reakcijai, kuri tampa vienu pagrindinių turinio matumumą lemiančių veiksnių. Šiandien šioje logikoje veikia ne tik politikos ar naujienų socialinių tinklų turinio kūrėjai, bet net ir naujienų portalų redakcijos, konkuruojančios tarpusavyje dėl greičio ir pirmumo, neretai turinio kokybės ir kontekstualumo sąskaita.

Iš pirmo žvilgsnio šis procesas atrodo kaip demokratizacija – balsą gauna visi. Tačiau tuo pat metu labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad atsakomybė nėra perkeliama ant naujų informacijos kūrėjų pečių, o tiesiog ištirpa tarp jų. Socialinių tinklų kūrėjai – nuomonės formuotojai – ne žurnalistai, jie nėra įpareigoti tikrinti savo pateikiamos informacijos, pateikti kelias pasakojimo pusės, skirtingas nuomones, patikrinti šaltinius. Daug daugiau įsipareigojimo jie jaučia net ne savo sekėjams, o socialinių tinklų algoritmams, kuriuos sėkmingai atliepus ne tik pakutenamas kūrėjų ego, bet ir kuriamas turinys gali tapti pajamų šaltiniu. Peržiūrų skaičius, reakcijos, pasidalijimai tiesiogiai koreliuoja su uždirbamais pinigais, o jas generuoja emocionalus turinys, aštri reakcija, kontroversiški teiginiai, nuostaba.

Algoritmas nemato skirtumo tarp fakto ir nuomonės, tarp ekspertinės analizės ir emocionalaus šūkavimo. Jis mato tik tai, kas veikia – dėmesys, įsitraukimas, reakcija. O veiksmingiausia – tai, kas arba patvirtina jau turimus socialinių tinklų naudotojų įsitikinimus, arba sukelia labai emocionalią reakciją.

Toks socialinių tinklų algoritmas formuoja informacinius burbulus. Juose individas nuolat susiduria su jam artimomis interpretacijomis, panašiais naratyvais ir identiškais emociniais rėmais. Subjektyvi nuomonė, nuolat atkartojama, sustiprinama, ima atrodyti kaip objektyvi realybė, ir, štai, tokia socialinių tinklų kūrėjų nuostata, siekiant kuo ilgiau išlaikyti

vartotoją prie ekrano, maitinti jį srautu patvirtinančiais jau turimus įsitikinimus, taip pat ir saurinant vartotojo informacinį horizontą.

Šio mechanizmo sėkmės mastą rodo ir statistika: kiek daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų (apie 53 proc.) naujienas pirmiausia sužino socialiniuose tinkluose. Tai reiškia, kad algoritmiškai filtruojamas turinys daugeliui tampa ne papildomu, o pagrindiniu informacijos šaltiniu. Neslėpsiu, ir pati ryte pirmiausia atsiverčiu socialinius tinklus, norėdama sužinoti, kas, kol miegojau, pasaulyje nutiko gero ar blogo. Tačiau būtent ši, iš pirmo žvilgsnio nekalta, praktika iliustruoja, kaip lengvai informaciniai burbulai tampa kasdienio informavimosi norma.

Ypač pavojingas reiškinys atsiranda tada, kai šie burbulai pradeda naudoti tikslingai. Iš pažiūros spontaniški, „iš apačios“ kylantys judėjimai – vadinamieji „grassroots“ – gali būti ne autentiškos visuomeninės iniciatyvos, o jų imitacijos. Pakanka kelių aktyvių profilių, tiksliai parinktų emocinių akcentų ir atliepančių algoritmą, kad būtų sukurta masiškumo iliuzija. Susidaro įspūdis, kad „visi apie tai kalba“, nors iš tiesų girdimas tik gerai sustiprintas, burbulu viduje cirkuliuojantis aidas, o šį aidą itin mažais kaštais geba išnaudoti priešiškos Lietuvai jėgos, siekiančios skaldyti Lietuvos visuomenę ir silpninti jos pilietinį atsparumą.

Lietuvos viešojoje erdvėje kenkėjiškų informacinių burbulų veikimą ypač gerai iliustruoti gali tokios temos kaip partnerystės instituto svarstymai, tam tikrų politikų komunikacija bei reakcijos į Kapčiamiesčio poligono plėtrą. Nors šie klausimai yra skirtingo pobūdžio, socialiniuose tinkluose jie dažnai jungiami bendru emociniu rėmu, kuriame konstruojama „tautos balso“ iliuzija, priešpriešinama legaliai išrinktai valdžiai, nekreipiant dėmesio į partinę valdančiųjų koalicijų sudėtį. Pavyzdžiui, partnerystės diskusijose stiprinami naratyvai apie „daugumos valią“ ir „primetamus supuvusios Europos normas“ formuoja įspūdį, kad valdžia veikia prieš visuomenę ir jos valią, nors realios nuomonės yra kur kas įvairesnės. Tam tikrų politikų komunikacija, burbuluose įtvirtinama kaip tariamas autentiškas „liaudies atstovavimas“, o ne kaip sąmoningai pasirinkta politinės konfrontacijos strategija, nukreipta prieš institucijų legitimumą. Steigiamo Kapčiamiesčio poligono atveju sudėtingi saugumo ir gynybos politikos klausimai redukuojami iki emocinio konflikto tarp „vietos žmonių“ ir „valdžios“, pastarąją vaizduojant kaip svetimą, neatskaitingą ir nelegitimą. Tokio pobūdžio informacinius burbulus kursto ne vien vidaus

politiniai veikėjai ar socialinio turinio kūrėjai, siekiantys asmeninės naudos ar greito populiarumo, bet ir priešiški valstybių informacinės operacijos, kurios tikslingai išnaudoja visuomenėje jau egzistuojančias įtampas ir nepasitikėjimą institucijomis. Visais šiais atvejais socialinių tinklų algoritmai stiprina emocinę priešpriešą, kurdami masiškumo regimybę ir iliuziją, kad burbuluose cirkuliuojantis turinys atspindi „tikrąją tautos valią“.

Įstrigęs tokiose informacinėse sistemose asmuo tampa ne tik suprojektuoto burbulu auka, bet ir jo palaikymo įrankiu. Jis dalijasi, komentuoja, piktinasi ar palaiko manydamas, kad veikia savarankiškai. Tačiau realiai jis tampa nemokama infrastruktūros dalimi – turinio platintoju, prisidedančiu prie turinio sklaidos be aiškios intencijos ar atsakomybės. Šioje vietoje riba tarp informacijos, misinformacijos ir dezinformacijos tampa itin slidi: turinys dažnai platinamas be piktybinio ketinimo, tačiau jo poveikis ilgalaikėje perspektyvoje gali būti labai pragaištingas valstybei.

Šis procesas ypač pavojingas demokratinėms visuomenėms. Kai tiesa tampa nuomonės klausimu, o nuomonė – algoritmo optimizavimo rezultatu, viešojoje erdvėje praranda bendrą atskaitos tašką. Diskusija virsta nebe argumentų, o emocijų konkurencija, taip nyksta ir galimybė susitarti.

Tad šiandien klausimas nėra vien apie melagingą informaciją. Klausimas – apie tai, kam mes leidžiame būti atsakingiems už tiesos apibrėžimą. Ar individas, paliktas vienas informaciniame burbulu, gali atlaikyti algoritmiškai sustiprintą spaudimą? Ir ar institucijų atsitraukimas nėra tylus sutikimas, kad tiesa taps nebe viešuoju gėriu, o dar viena vertojama preke. Net ir be piktybinės intencijos socialinių tinklų turinio kūrėjai, norintys informuoti, dalytis žiniomis ar propaguoti vienas ar kitas vertybes, gali pridaryti daugiau žalos nei naudos, jei paslys ir pasiduos algoritmo vilionėms. ×

1. Socialiniuose tinkluose esu „Chistorikė“, kuri ir dalijuosi turiniu apie istoriją trijuose kanaluose: „TikTok“, „Instagram“ ir „Threads“. Turiu per 100 tūkst. sekėjų auditoriją. Kaip Lietuvos nuomonės formuotoja atstovavau Lietuvai 2025 metų Vokietijos Aspeno instituto ir Vokietijos užsienio reikalų ministerijos projekte „Influencers against disinfo“.

LIETUVOJE DAUGĖJA SU „APPLE PAY“ IR „GOOGLE PAY“ SUSIJUSIŲ SUKČIAVIMO ATVEJŲ: DIDŽIAUSIA GRĖSMĖ – NE PATI TECHNOLOGIJA

Rubrika „Kibernetinis saugumas“ rengiama bendradarbiaujant su oficialiu ESET atstovu Lietuvoje „NOD Baltic“.

8

1. „Baltimax“ vyresnysis kibernetinio saugumo ekspertas ir ESET specialistas Lukas Apynis.

Mokėti telefonu didelei daliai Lietuvos gyventojų jau tapo įpročiu – vis daugiau žmonių atsiskaito ne tik per bankų programėles, bet ir naudodami „Apple Pay“ ar „Google Pay“ vietoje fizinės banko kortelės. Tačiau kartu su patogumu auga ir rizikos: kibernetinio saugumo ekspertai pastebi didėjantį sukčių susidomėjimą mobiliaisiais mokėjimais ir ragina gyventojus išlikti budrius. Ką svarbu žinoti?

Kitaip tariant, pagrindinė problema yra ne serveriai ar programėlės, o žmonių elgesys, sprendimai ir reakcijos.

„Apple Pay“ ir „Google Pay“ – tai mobiliojo atsiskaitymo paslaugos, leidžiančios mokėti telefonu ar išmaniuoju laikrodžiu vietoje fizinės banko kortelės. Jos plačiai naudojamos kasdienėse situacijose ir laikomos saugiomis, nes atsiskaitymai patvirtinami biometriniais duomenimis, o tikrasis kortelės numeris neperduodamas.

Nors su šiomis paslaugomis susijęs sukčiavimas kol kas nėra toks masinis kaip įprastos fišingo atakos ar kortelių duomenų vagystės, ekspertai pastebi aiškią tokių atvejų augimo tendenciją. Praktika rodo, kad sukčiai dažniausiai taikosi ne į technologijas, o į žmones – apgaulės būdu išvilioja patvirtinimo kodus ar įkalba patiemis patvirtinti kortelės pridėjimą prie kito įrenginio.

Papildomą riziką didina ir NFC (angl. *Near Field Communication*) technologija, leidžianti atsiskaityti vien priglaudus telefoną prie terminalo. Nors pati technologija nėra nesaugi, ekspertai fiksuoja augantį jos išnaudojimą sukčiavimo schemose, o tai dar kartą parodo, kad silpniausia grandis dažniausiai yra pats vartotojas.

„Šiuo atveju sukčiai dažniausiai nulaūžia ne pačią technologiją, o manipuliuoja žmonėmis – išvilioja patvirtinimo kodus arba apgaulės būdu priverčia pridėti kortelę prie sukčių įrenginio“, – teigia „Baltimax“ vyresnysis kibernetinio saugumo ekspertas ir ESET specialistas Lukas Apynis.

DAŽNIAUSIA APGAULĖ – „KORTELĖS PRIDĖJIMAS“

Vienas pavojingiausių ir Lietuvoje jau pasitaikančių sukčiavimo būdų – banko kortelės pridėjimo prie mobiliosios piniginės apgaulė. Gyventojams skambina arba rašo asmenys, melagingai prisistatantys banko saugumo skyriaus, Lietuvos banko ar finansinių paslaugų bendrovių atstovais, ir įspėja apie tariamai vykstantį bandymą pridėti kortelę prie „Apple Pay“ ar „Google Pay“ užsienyje.

„Sukčiai dažniausiai veikia greitai ir agresyviai – kuria skubos jausmą, gąsdina galimais finansiniais nuostoliais ir ragina nedelsiant atlikti vadinamąjį saugumo patikrinimą. Jie prašo perskaityti iš jų gautą SMS patvirtinimo kodą arba patvirtinti veiksmažodį telefone. Tai ir yra momentas, kai kortelė pridedama prie sukčių įrenginio“, – aiškina IT žinovas L. Apynis.

Pasak eksperto, ši schema ypač pavojinga tuo, kad techniškai viskas atrodo teisėta – naudojami oficialūs bankų pavadinimai, kalbama apie realias paslaugas, o pats kortelės pridėjimo procesas vyksta per įprastus telefono pranešimus. Taip vartotojas pats patvirtina veiksmus, nesuprasdamas, kad kartu suteikia sukčiams visą prieigą prie savo mokėjimo priemonių.

Neretai tokios atakos derinamos ir su kitais sukčiavimo elementais – žmonės gali būti nukreipiami į netikras interneto svetaines, raginami įsidiesti „saugumo“ programėles ar pateikti papildomus duomenis. Gavę prieigą prie kortelės ar telefono, sukčiai gali greitai atlikti mokėjimus, o pats vartotojas apie tai sužino tik tuomet, kai sąskaitoje atsiranda neaiškios operacijos arba bankas užblokuoja kortelę.

GERIAU VENGTI MOBILIŲJŲ MOKĖJIMŲ?

Vis dėlto, pasak kibernetinio saugumo eksperto L. Apynio, atsakyti mobiliųjų mokėjimų nėra pagrindo – tinkamai naudojami jie neretai yra net saugesni nei fizinė banko kortelė. Skirtingai nei įprastų atsiskaitymų metu, mobiliosiose piniginėse nėra perduodamas tikrasis kortelės numeris, o kiekvienam mokėjimui sugeneruojamas unikalus, vienkartinis identifikatorius.

„Technologiškai „Apple Pay“ ir „Google Pay“ yra vienos saugiausių kasdinių atsiskaitymo formų tiek fizinėse parduotuvėse, tiek daugelyje interneto svetainių. Mokėjimams naudojamas vienkartinis „token“, o ne tikras kortelės numeris, be to, būtinas biometrinis patvirtinimas – piršto atspaudas, veido atpažinimas arba PIN. Net ir nutekėjus kortelės duomenims, be paties įrenginio jais pasinaudoti praktiškai neįmanoma“, – tvirtina jis.

KAIP APSAUGOTI MOBILIUOSIUS MOKĖJIMUS?

IT žinovas L. Apynis pabrėžia, kad bendrai vertinant šiandienę situaciją didžiausia grėsmė – ne technologinis pažeidžiamumas, o socialinė inžinerija. Tai sudaro apie 70–90 proc. visų finansinio sukčiavimo atvejų tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Kitai tariant, pagrindinė problema yra ne serveriai ar programėlės, o žmonių elgesys, sprendimai ir reakcijos.

– **Pasirūpinkite paskyrų saugumu** – visur, kur įmanoma, įjunkite dviejų ar kelių veiksmų autentifikavimą (2FA / MFA) ir nesiremkite vien SMS žinutėmis.

– **Niekada neatskleiskite patvirtinimo kodų** – nei bankai, nei Lietuvos bankas, nei policija telefonu ar žinutėmis neprašo mokėjimų ar kortelės pridėjimo patvirtinimo kodų, net jei situacija pateikiama kaip itin skubi.

– **Apsaugokite savo telefoną** – naudokite biometrinį užraktą, stiprų PIN kodą ir programėles diekite tik iš oficialių „App Store“ bei „Google Play“ parduotuvių.

– **Išlikite kritiški** – atsargiai vertinkite skambučius ar žinutes, kurios kelia skubos jausmą, gąsdina finansiniais nuostoliais ar ragina veikti „čia ir dabar“.

„Jei kyla bent menkiausia abejonė – sustokite ir patys susisiekite su banku per oficialius kanalus. Skubėjimas yra didžiausias sukčių sąjungininkas“, – reziumuoja kibernetinio saugumo ekspertas. x

ILIUZIJŲ PABAIGA: PULKININKAS E. LASTAUSKAS APIE PRIEVARTĄ, KURI NIEKADA NEBUVO IŠNYKUSI

Tekstas: ŽIVILĖ STADALYTĖ

Karas neišnyko – jis tiesiog ilgą laiką vyko toli nuo mūsų. Prievarta nebuvo panaikinta – ji buvo išstumta už kasdienio regėjimo ribų. Kol Vakarų pasaulis tikėjo, kad istorija pasikeitė, kiti nuosekliai tobulino prievartos instrumentus. Todėl šiandien susiduriame ne su nauja realybe, o su sena tiesa, kurią buvome linkę ignoruoti: prievarta yra nuolatinė politikos ir žmonijos istorijos dalis. Kariuomenė šią tiesą suprato visada. Net tada, kai viešojoje erdvėje buvo svarstoma dėl jos reikalingumo, kariai veikė su prielaida, kad karas yra galimas, o pasirėmimas jam – būtinas.

Šiandien, byrant iliuzijoms, nuo šių prielaidų nusigręžti nebeįmanoma – apie tai kalbamės su Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo J7 valdybos viršininku pulkininku Eugenijumi Lastausku.

Gyvenome tikėdami, kad karo nebus. Šis etapas baigėsi. Kas, jūsų manymu, buvo svarbiausias lūžis, po kurio apie karą ir saugumą imta galvoti kitaip?

Mums, lietuviams, Sausio 13-oji buvo paskutinis kartas, kai iš išorės patyrėme organizuotą prievartos naudojimą. Ir tai buvo savotiškas stebuklas – kaip katalikas galvoju, kad Dievo stebuklas – mes nugalėjome brutalią jėgą be prievartos, j ją neatsakydami. Ir pati Sovietų Sąjunga subyrėjo su labai nedideliu prievartos kiekiu – iš esmės taikiai būdu. Galvoju, kad panašiu metu didelėje pasaulio dalyje, ypač Vakarų pasaulyje ir Lietuvoje, susiformavo idėja, jog prievartos laikotarpis baigėsi. Ir tai buvo ne nauja, o iškreipta realybė. Mes patikėjome, kad šeši tūkstančiai metų žmonijos istorijos staiga pasikeitė ir kad pasikeitė pati žmogaus prigimtis.

Nejau iš tiesų nėra įmanoma gyventi be prievartos?

Krikščionybė moko, kad prievarta yra blogis. Tačiau nuo pat tos akimirkos, kai Kainas nužudė Abelį, prievarta tapo neatšiejama žmogaus prigimties dalimi, kurios išvengti mums nepavyks. Sukurti pasaulį be smurto – utopija. Mano supratimu, tas šalia mūsų esantis kaimynas niekada ne nesvarstė galimybės atsisakyti prievartos. Ten ji persmelkia visus lygmenis – nuo šeimos iki aukščiausios vadovybės. Dabar mes tiesiog praregime ir priimame šį faktą: kaip po gražios vasaros neišvengiamai ateina žiema. Tai neturėtų stebinti žvelgiant į žmonijos istoriją, kurioje tikros taikos laikotarpių yra labai nedaug. Mano supratimu, tiesiog grįžome į būsena.

J kurią žmonija visada sugrįždavo. Galbūt tik mūsų gyvenimo laikotarpiu ši tikrovė atrodė kaip santykinai ilgas ir ramus atokvėpis, kurį taip norėjosi pratęsti.

Tuomet kas pasikeitė – pati grėsmė ar mūsų gebėjimas ją matyti?

Kaip ir minėjau, prievartos mechanizmas niekur nebuvo dingęs – jis egzistuoja ir išlieka, tiesiog ilgą laiką ši jėga buvo toli nuo mūsų. Kai ruošėmės operacijai Irake, mums mokymus vedęs profesorius Valdas Rakutis sakė: „Kodėl mes važiuojame į Iraką? Geriau Lietuvą ginti ties Basra negu ties Švenčionėliais.“

Kadangi problemos buvo tolimos, žmonės pamažu įtikėjo, kad prievartos grėsmė išnyko. Tai sukūrė iliuziją, kad saugumas yra savaime suprantama duotybė. Tačiau pasaulyje netrūksta tų, kurie smurtą laiko priimtiniu įrankiu. Kol mes puoselėjome taikos viltis, kiti tobulino prievartos instrumentus ir niekada net nesvarstė galimybės jų atsisakyti.

Kaip kariuomenė pati suvokė savo vaidmenį tuo laikotarpiu, kai viešojoje erdvėje pasigirdavo svarstymų, ar ji yra reikalinga?

Lietuvos kariuomenė buvo atkurta 1991 metais, o po ketverių metų kariai jau išvyko į pirmąją misiją buvusioje Jugoslavijoje. Vėliau – Rugsėjo 11-osios įvykiai, ir Lietuva įsitraukė į operaciją Afganistane. Dar nebūdama NATO narė, Lietuva stėjo petys į petį su amerikiečiais kovoje prieš terorizmą. Galima retoriškai svarstyti, kiek sprendimas priimti mūsų šalį į Aljansą buvo nulemtas šio aktyvaus įsitraukimo.

Tačiau apmaudu, kad tuo pat metu netrūko išsilavinusių žmonių, kurie 2008, 2012 ir net 2021 metais vis kėlė klausimą: kam apskritai reikalinga kariuomenė, jei tiesioginių grėsmių nematyti? Dėl tokio požiūrio ilgą laiką Lietuvos kariai buvo priversti jaustis tarsi veltėdžiai, eikvojančios valstybės išteklius ir neva trukdantys jos normaliai raidai.

Kada, jūsų manymu, ateina tikrasis suvokimas, ką reiškia duotas pažadas ir priesaika?

Vakarų kariuomenių patirtis daugiausia buvo susijusi su ekspedicijomis ir operacijomis tolimuose kraštuose. Nuostoliai ten būdavo palyginti nedideli, viskas vyko toli ir nekėlė tiesioginės grėsmės valstybės išlikimui – tai atrodė tarsi riboto masto misija. O dabar susiduriame su visiškai kitu kontekstu – egzistenciniu pavojumi. Juk pasitraukus iš Afganistano nei Amerika, nei Lietuva ar kuri kita Europos valstybė nesubyrejo. Tačiau jei Ukrainos kariuomenė pasiduotų, pasekmės būtų katastrofiškos.

Tai jau visai kita atsakomybė, kita našta, kitas intensyvumas ir aukų mastas. Tad mums – šiuo atveju prie karių priskiriu ir šaulius – ateina lemtingas momentas: supratimas, kad mūsų pažadai ginti tėvynę yra itin rimti. Šie pažadai, sąžiningai kalbant, yra „all in“ – tai lyg kazino, kai ant vieno vienintelio statymo pastatomos visos gyvenimo santaupos.

Visuomenės požiūris į gynybą akivaizdžiai keičiasi, pasitikėjimas kariuomene auga. Tačiau ar, jūsų manymu, vis dar yra vietų, kuriose išliekame pažeidžiami?

Didžiausiu mūsų pažeidžiamumu tampa kiršinimas ir sąmoningas visuomenės skaldymas. Kyla esminis klausimas: kodėl tai daroma, kodėl taip atkakliai sėjama nesantaika? Kariavimas iš esmės yra kolektyvinė veikla, o pavojingiausias dalykas bet kokiame kolektyvui – vienybės praradimas, pastangų išskaidymas ir bendros krypties nebuvimas.

Prisiminkime pasakėčių apie gulbę, lydeką ir vėžį, kurie kartu traukė vežimą. Pastangos buvo milžiniškos, visi stengėsi, tačiau vežimas nepajudėjo iš vietos, nes kiekvienas tempė į savo pusę: gulbė – į viršų, vėžys – atgal, o lydeka – į gelmę. Būtent to ir siekia mūsų oponentas. Jam pakanka vienintelio dalyko – mus suskaldyti. Tada net šaudyti neprireiks, nes tas „vežimas“ paprasčiausiai nejudės iš vietos.

Ar šiandien jau galima matyti tokio skaldymo, kuris ateina iš išorės, požymių?

Pastebiu, kad vos tik kyla koks nors nesutarimas, jis akimirksniu – tarsi nuo mažos kibirkšties – yra įpučiamas ir virsta sprogiu. Ar tai būtų sengiriu išsaugojimas, ar Kazio Škirpos atminimo įamžinimas, ar vakcinacija nuo COVID-19 – visos temos neproporcingai greitai išsipučia iki milžiniškų konfliktų.

Analizuojant šio proceso priežastis, į akis krinta vienas iškalbingas pastebėjimas: kai 2022 metais buvo užpulta Ukraina ir Rusijai pirmąjį pusmetį nesisekė, viešojoje erdvėje vyravo neįprasta ramybė. Tuo metu aštrių vidinių nesutarimų beveik nebuvo nei pas mus, nei kaimyninėse Vakarų šalyse. Tačiau praėjus kuriam laikui šie konfliktai vėl ėmė dygti. Susidaro įspūdis, tarsi kažkas būtų gavęs naujus nurodymus ir vėl atgaivinęs savo velnišką kiršinimo veiklą.

Kas tokiaime kontekste tampa pagrindine atsvara kiršinimui?

Noras išlaikyti vienybę. Noras sutarti, o gal net ir susitarti. Noras siekti santarvės ir susitarimo. Supratimas, kad vienybė – esminis ir pats svarbiausias mūsų Laisvės garantas.

Ar galime tikėtis, kad kritiniu momentu peržengsime asmeninius skirtumus?

Jungtinių Amerikos Valstijų kariuomenėje vadovaujamas principu „Misija, komanda, aš“ (angl. *Mission, man, me*). Nors „aš“ išlieka svarbus, jis visada atsiduria tik trečioje vietoje. Šį mąstymą puikiai iliustruoja ir mūsų istorija – 1949-ųjų Vasario 16-osios deklaracija. Aštuoni partizanų vadai – kiekvienas ryški asmenybė, kiekvienas patyręs skaudžių netekčių – sugebėjo susėsti prie vieno stalo. Tada įvyko du gražūs ir lietuviams, pripažinkime, ne visada būdingi veiksmai: jie sutarė ir susitarė.

Nors tradiciškai mums rasti bendrą kalbą nėra lengva, tąkart jie sugebėjo peržengti savo ambicijas. Norisi tikėti, kad mūsų vidiniai konfliktai yra tarsi brolių kivrčai: kartais jie pasimuša tarpusavyje, bet, neduok Dieve, kas nors svetimas pamėgins įsikišti iš šalies.

Kas, jūsų manymu, šauliams yra svarbiausia tampant vis labiau integruota ginkluotųjų pajėgų dalimi?

Esu sužavėtas šaulių užsidegimu, disciplina ir paklusnumu – šios savybės labai ryškios bendraujant. Atrodytų, tai nedidelė smulkmena, tačiau ji pasako labai daug. Kariuomenėje esminė vertybė yra ištikimybė priesaikai ir valstybei, taip pat abipusis ryšys – vado ištikimybė pavaldiniui ir pavaldinio ištikimybė vadui. Net užimant aukščiausius postus, paklusnumo ir tarnystės principai niekur nedingsta.

Tai primena šveicarišką laikrodį: pabandykite atskirti, kuris mechanizmo elementas yra svarbesnis. Vienas sukasi greičiau, kitas – lėčiau, bet išėmus bent vieną visa sistema sustos.

1

Kiekvieno nario svarba atsiskleidžia tik bendrame mechanizme: tavęs gali net nesimatyti, bet esi gyvybiškai būtinas. Tik taip gimsta pasitikėjimas ir susiformuoja tikra komanda.

Šauliai man asocijuojasi su tyra kovos dvasia – jie nori veikti, jų akys dega. Kariuomenė palyginti yra gverokai inertiškesnė, todėl šauliams linkėčiau išlaikyti šį pozityvumą ir neparasti bendrumo jausmo. Svarbu, kad kiekvienas suvoktų: mes visi čia esame tam, kad gintume Lietuvą. ×

1. Pulkininkas Eugenijus Lastauskas – Lietuvos kariuomenės karininkas, baigęs Lietuvos karo akademią, studijavęs JAV ir Jungtinės Karalystės karinėse mokymo įstaigose. Tarnavo Lietuvos kariuomenės ir NATO štabuose, vadovavo mechanizuotajam pėstininkų batalionui, dalyvavo tarptautinėse operacijose Bosnijoje ir Hercegovinoje, Irake bei Afganistane. Šiuo metu – Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo J7 valdybos viršininkas, atsakingas už kolektyvinį rengimą ir pratybas. Tai karininkas, savo mąstyme nuosekliai jungiantis karinę patirtį, istorinį žvilgsnį ir vertybinį pagrindą, kurio svarbi dalis – krikščioniškas požiūris, atsakomybė ir tarnystė. Nuotr. iš asmeninio archyvo

KAIP REAGUOSIME, KAI IŠTIKS PAVOJUS?

Tekstas: DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS
Nuotraukos: RŪTA DOKŠIENĖ

Ekstremalioms situacijoms prasminga ruoštis ne tik šauliui, bet ir kiekvienam piliečiui. Netikėtumai dėl to taip ir vadinasi, nes nutinka netikėtai. Tad verta būti pasirngusiam suvaldyti bet kokią netikėtą, stresą keliančią ar netgi ekstremalią situaciją. Kiekvienas turėtų siekti būti tokiu žmogumi, į kurį kiti gali atsiremti nelaimėje. Tad panagrinėkime, kas nutinka su mūsų emocijomis ir kūnu, kai pakliūvame į nemalonią, netikėtą, ekstremalią situaciją.

Pirmiausia reikia prisiminti, kad mūsų streso atsakas yra dešimčių tūkstančių metų evoliucijos proceso rezultatas, atsiradęs sąlygomis, kurias patyrė mūsų labai tolimi protėviai prieš daugiau nei 50 000 metų. Tai reiškia mažiausiai du dalykus: pirma – mūsų organizmai yra prisitaikę išgyventi pavojų, tad turime tam labai gražias sistemas, kurios pasirūpina mumis, kai to reikia. Antra – šių dienų pavojus dažniausiai yra visiškai kitoks, nei patyrė mūsų protėviai, tad mūsų įgimtas streso atsakas, nors yra skirtas mums padėti, negali būti vienintelis būdas valdyti mus ištikusias situacijas.

Reakcija į pavojingą, netikėtą situaciją gali būti trejopa arba kombinacija šių trijų komponentų:

– aktyvuojasi mūsų simpatinė nervų sistema, išsiskiria kortizolis ir adrenalinas, mes tampame budresni, jautresni pavojui, tačiau pradėdami į dalykus žiūrėti labai ribotai, viską vertiname kaip kraštutinius terminais, suprastėja mūsų gebėjimas įsiminti. Atsiradęs tunelinis mąstymas ir jautrumas grėsmėms mus skatina elgtis kuo greičiau, čia ir dabar. Šio mechanizmo paskirtis yra supaprastinti sprendimų priėmimą pavojaus sąlygomis, tačiau šauliui gali tekti priimti ne skubotus ir impulsyvius, tačiau apgalvotus ir atsakingus sprendimus net kritinėje situacijoje.

– į situaciją reaguojame pagal tai, kaip esame išmokę valdyti analogiškas situacijas. Netikėto pavojaus atveju, siekiant sumažinti kognityvinę apkrovą ir greičiau priimti sprendimus, esame linkę elgtis remdamiesi euristikomis – mums žinomomis strategijomis, kurios įprastai veikia tokiose situacijose. Tai viena iš priežasčių, kodėl šauliai, taip pat ir kariai, policininkai, gaisrininkai bei medikai ir kiti profesionalai, kuriems tenka greitai spręsti sudėtingas situacijas, treniruojasi ir imituoja įvairius scenarijus. Tokios treniruotės sukuria reikalingą tipinių situacijų kompleksą, savotišką „įrankių dėžę“, iš kurios galime greitai išsitraukti tinkamą įrankį ir jį panaudoti.

1. Verta būti psichologiškai pasirngus suvaldyti netikėtą, stresą keliančią situaciją.
2. Netikėta situacija – tarsi dūmų uždanga, bet treniruotėse galima susikurti reikalingą tipinių situacijų kompleksą.
- 3.-4. Žmogaus reakcija į pavojingą, netikėtą situaciją gali būti trejopa.

Pirmiausia reikia prisiminti, kad mūsų streso atsakas yra dešimčių tūkstančių metų evoliucijos proceso rezultatas, atsiradęs sąlygomis, kurias patyrė mūsų labai tolimi protėviai prieš daugiau nei 50 000 metų.

– Situacija mums nesukelia stipraus streso atsako, todėl joje galime reaguoti apgalvotai ir efektyviai. Ši reakcija yra ilgalaikės praktikos ir patyrimo suformuotas atsakas. Ugniagesiai, lipdami kopėčiomis į degantį butą, policijos pareigūnai, sulaikantys agresyvius pažeidėjus, medikai, gaivinantys žmones, – visi šie profesionalai su sudėtingomis situacijomis, kurios tokio darbo nedirbančiam asmeniui sukeltų stiprią emocinę reakciją, geba reaguoti šaltai, apgalvotai ir efektyviai.

Šauliui gali tekti dirbti talkinant įvairiems pareigūnams, tad natūralu yra siekti, kad šis darbas būtų efektyvus, o ne trukdytų specialistams. Dėl to tampa labai prasminga tiek dalyvauti mokymuose, kurie gali suteikti reikiamus įgūdžius, kurie būtų pritaikomi situacijose, į kurias gali pakliūti šaulys, tiek savanoriauti su įvairiomis institucijomis, pradžioje – mokantis, o vėliau – efektyviai padedant.

Per mokymus ir savanorystę surinktos kompetencijos šauliui gali būti neįkainojamos. Šaulys, gebantis efektyviai valdyti kritines situacijas, šias kompetencijas galės panaudoti savo asmeniniame gyvenime, jei nutiktų nelaimė, reikalaujanti šalto proto ir situacijos suvaldymo. Vis dėlto reikia suprasti, kad mes fiziškai nepajėgūs visiškai atsikratyti emocinio atsako į pavojingas situacijas, o ir tikriausiai nenorėtume atsikratyti savo emocijų. Tad prisiminkime – pirmiausia, jei situacija yra labai prasta ir baisi, o mes privalome ją suvaldyti, kelis kartus giliai įkvėpkime, prisiminkime, ką esame išmokę, ir tuomet darykime tai, ką reikia, o ne elkimės impulsyviai. x

(NE)AKIVAIZDŪS ŽIEMOS PAVOJAI

Tekstas: GABRIELIUS E. KLIMENKA
IR EDUARDAS KLIMENKA
#Išgyvenimo akademija KlimEndka

Nuotrauka: VALDAS KILPYS

Žiema miestiečiui paprastai asocijuojasi su jaukumu: karšta kava, purus sniegelis ir kalėdinės švieselės. Tačiau pasirengimo ekstremalioms situacijoms instruktoriams šis sezonas atrodo visiškai kitaip. Tai metas, kai kasdienė rutina pasipildo kintamaisiais, kurių neįvertinus pasekmės gali būti dramatiškos. Miestas žiemą, jau nekalbant apie laukinę gamtą, tampa savotiška pavojaus teritorija, kurioje pavojai slypi ne tiek gamtos stichijose, kiek mūsų pačių įpročiuose. Aptarkime kelis įpročius, kurie žiemos metu gali kelti pavojų mūsų sveikatai ir gyvybei.

1. Žiemos šaltukas kasdienybę papildo kintamaisiais, kurių neįvertinus pasekmės gali būti dramatiškos.

KAPIŠONAS IR AKLOSIOS ZONOS

Daugelis mūsų, spaudžiant šaltukui, lendame į pūkinės striukės ir užsitraukiame kapišoną. Tai natūralus noras apsisaugoti nuo žvarbaus vėjo, o ir tikrai geras būdas saugoti šilumą. Tačiau, saugumo požiūriu, neretai tai yra tas pats, kas vaikščioti su maišu ant galvos. Čia bėda ta, kad kapišonas sukuria tunelinį regėjimą, t. y. mūsų periferinės regos laukas ženkliai susiaurėja. Žinoma, tau gali kilti klausimas, o kas tame blogo, juk svarbiausia šiluma, tačiau susiaurinę regos lauką mes nebematome aplink esančių pavojų, pavyzdžiui, automobilių. Jei turi įprotį vaikščioti su kapišonu ant galvos, turi išsiugdyti ir kitą – nusiimti kapišoną, kai priartėji prie pėsčiųjų perėjos. Dėvėdami kapišoną, eidami per pėsčiųjų perėją, mes realiai galime pasikliauti tik klausa, tačiau sniegas sugeria garsus, o ir ne visi automobiliai dirba pakankamai garsiai, kad juos išgirstum, juolab kad kapišonas gali blokuoti ir aplink sklindančius garsus. Dėvint kapišoną norint pamatyti, ar atvažiuoja automobilis, tenka pasisukti

visu korpusu, kitaip tu tiesiog nieko nepamatysi. Dažnas pėsčiasis nesivargina labai daug sukiotis ir per kelią juda tarsi „užsiseivinęs“, o čia BAM ir žiūrėk jis jau skrenda į dausas. Taigi, jei žiemą dėvi kapišoną, prieš žengdamas į gatvę bent trumpam jį nusiimk.

RANKOS KIŠENĖSE – TRAUMOS GARANTAS

Eiti susikišus rankas į striukės kišenes yra labai patogiu ir šilta, tačiau tai viena pavojingiausių klaidų, kurias darome žiemos metu judėdami pėsčiomis. Žmogaus pusiausvyros mechanizmas yra tiesiogiai susijęs su laisvu rankų judėjimu, jos mums padeda išlaikyti pusiausvyrą, tam jomis ir makaluojame, kai einame, todėl jas ir skečiame į šalis, kai paslystame. Negana to, rankos saugo mus krintant, sutik, geriau lūžusi ranka, nei sunki galvos trauma. Taigi, staigiai paslydus ant ledo, smegenys siunčia impulsą rankoms ir jos tampa amortizatoriais arba balansyrais. Jei tavo rankos kišenėse, kritimo metu jų tikrai nespėsi ištraukti ir, žiū, jau krinti,

Atšvaitas tamsioju paros metu nėra tik formalumas dėl policijos, tai tavo gyvybės švyturys. Svarbu ne tik jį turėti, bet ir tinkamai dėvėti.

trėnkesi galva į ledą. Ugdykis įprotį net ir per didžiausius šalčius nekišti rankų į kišenes. Investuok į geras šiltas pirštines, jos suteiks šilumos, kurios ieškai kišenėse ir paliks galimybę apsisaugoti nuo didelių traumų kritimo metu.

ATŠVAITAI NEMATOMAM ŽMOGUI

Lietuvos žiemos yra tamsios, o mūsų tautiečių įprastas garderobas neretai būna dar tamsesnis. Nors pilka, juoda ir tamsiai mėlyna spalvos praktiškos kasdienybėje, tamsioju paros metu jos tampa mirtinu pėsčiojo kamufliažu. Na, o šaulys, vilkintis uniformą be atšvaito, ko gero, dar prasčiau matomas nei tūlas tamsiai apsirengęs pilielis. Vairuotojas žmogų be atšvaito pastebės tik tada, kai šis atsidurs ant jo priekinio stiklo, na, arba jei sėkmė aplankys, kai pateks į žibintų šviesos centrą, bet ir tai nedidelė paguoda, nes tai reiškia, kad liko vos keli metrai iki susidūrimo. Atšvaitas tamsioju paros metu nėra tik formalumas dėl policijos, tai tavo gyvybės švyturys. Svarbu ne tik jį turėti, bet ir tinkamai dėvėti. Atšvaitus segamės dešinėje kūno pusėje, pavyzdžiui, ant rankos arba kojos, geriausia automobilio žibintų aukštyje. Kodėl dešinėje? Nes būtent ši pusė vairuotojui nurodo tavo kūno kraštą, leidžiantį saugiai apvažiuoti ir tavęs nekliudyti (jei eidamas laikaisi kelių eismo taisyklių, t. y. eini veidu į atvažiuojantį automobilį). Taigi ugdykis įprotį tamsioju paros metu dėvėti atšvaitą. Na, bet kadangi mes visi esame šiek tiek tinginiai ir tikrai galime pamiršti temstant užsidėti atšvaitą, tad geriausia jį visuomet būti užsidėjus ant lauko drabužių. Ne, atšvaitui ne vieta ant tavo kuprinės ar rankinės. Kuprinė paprastai kybo ant nugaros, o rankinė – ant vieno šono, todėl atšvaitas bus matomas tik iš vienos pusės.

Dėl šios priežasties atšvaito dėvėjimas ant kojos ties čiurna ar ant rankos, kiek aukščiau alkūnės, yra optimaliausias, tokioje padėtyje atšvaitas bus matomas tiek iš priekio, tiek ir iš galo.

SNIEGO TANKAS KELIŲ KARAMS?

Kaip dažnai patenkame į situaciją, kai ir taip jau gerokai vėluodami išbėgame iš namų ir... o siaube! Automobilis apklotas sniegu! Tuomet nubraukiame apklotas sniegą nuo priekinio stiklo, gal dar kiek šoninius stiklus pavalome ir pirmyn... Sniego tankas išrieda į gatves. Tai labai pavojinga situacija. Mūsų regėjimo laukas yra labai susiaurintas, avarijos rizika padidėja ženkliai. Tanko metafora čia dar labai tinkama ir dėl nenuvalyto sniego nuo automobilio stogo. Šviežias, purus sniegas važiuojant sukelia milžinišką debesį, kuris sumažina iš paskos važiuojančio automobilio matomumą. O atsikabinę sniego, kartais ir suledėjusios sniego, gabalai tampa nevaldomomis bombomis, kurios gali apgadinti iš paskos važiuojantį automobilį arba tiesiog sukelti nelaimingą atsitikimą. Lietuvos policija įspėja, kad nenuvalytas automobilis gali tapti avarijos priežastimi, o nenuvalyti žibintai ir numeris gali užtraukti baudą. Tinkamas įprotis būtų kuo švartau nivalyti sniegą nuo automobilio. Taip parodysi, kad rūpi ne vien tavo ego, bet ir aplinkinių saugumas.

APKAUSTAI – NE PAČIŪŽOS

Mes įpratę manyti, kad batų apkaustai su dygliais skirti tik kaimo vietovėms arba kalnams. Tačiau mieste, kur lijudra ar plikšala per kelias minutes gali paversti šaligatvį ledo arena, jie tampa vienintele patikima saugumo priemone. Jokie protektoriai nepadės ant gryno ledo taip, kaip metaliniai dygliai. Šiuolaikiniai apkaustai (antpadžiai arba katės) yra kompaktiški ir lengvai nuimami, tad rizikuoti savo sveikata dėl nepatogumo tiesiog iracionalu. Ugdykis įprotį žiemos metu turėti apkaustus. Vos tik pamatei, kad jų reikia, nebijok užsidėti. Nekietai atrodo? Manai, kad išsidrėbimas kojomis į viršų ir gipsas yra kiekiau? Na, dėl skonio nesiginčijama, bet po to neaiškink, kad neperspėjome.

GALVA – TAVO KŪNO ŠILUMOS SIURBIKAS

Pameni, kai vaikystėje mama nuolat sakydavo: „Užsidėk kepurę.“ Jos neklausė ir, tikėtina, išsiugdei įprotį žiemos metu vaikščioti be galvos apdangalo. Galva yra gausiai aprūpinta kraujagyslėmis, kurios nesušitaukia taip efektyviai kaip galūnėse, todėl būtent per čia išspinduliuojama didžioji dalis

mūsų kūno šilumos. Gali vilkėti geriausius termodrabužius, tačiau jei tavo galva neapsaugota, organizmas atvės labai greitai, na, gal ne iki minusinės temperatūros, bet pakankamai, kad peršaltum ir sunkiai susirgtum. Taigi ugdykis įprotį dėvėti žieminę kepuraitę, kai eini į lauką esant minusinei temperatūrai.

AŠ TIK MINUTEI, ARBA APGAULINGAS TRUMPAS IŠLĖKIMAS Į LAUKĄ

Viena pavojingiausių žiemos iliuzijų – įsitikinimas, kad per kelias minutes šalčioje mums nieko nenuteks. Ko gero, kiekvienas esame drąsiai išbėgęs į lauką išnešti šiukšlių, perstatyti automobilio, pasitikti kurjerio ar parūkyti vilkėdami lengvais, laukui nepritaikytais drabužiais. Kas gi tokiu atveju dedasi su mūsų organizmu. Kūnas, pajutęs staigų temperatūros skirtumą (pavyzdžiui, iš +20 °C patalpoje į -15 °C lauke), patiria stresą. Kraujagyslės staigiai susitraukia, siekiamos išsaugoti šilumą vidaus organuose, kvėpavimo takų gleivinė akimirksniu tampa pažeidžiama, o šaltis pradeda daryti savo piktą darbą. Užtenka vieno gilaus šalto oro gurkšnio ar stipresnio vėjo gūσιο, kad suaktyvėtų snaudžiantys virusai ar prasidėtų uždegiminiai procesai.

Be to, tik minutei laukan išbėgęs žmogus yra mažiausiai pasiruošęs nenumatytoms situacijoms. Užsitrenkusios durys, netikėtai sutiktas kaimynas ar tas pats slystelėjimas ant ledo prie pat laiptinės gali minutės išbėgimą paversti gerokai ilgesniu buvimu lauke, kartais situacija gali tapti ir visiškai „išgyvenimiška“. Per šį laiką, būnant be tinkamos aprangos, kūno temperatūra drastiškai krinta žemyn, tu pradėdi artėti prie hipotermijos, imunitetas gauna smūgį, po kurio – savaitė lovoje su aukšta temperatūra. Įprotis čia turėtų būti paprastas: nesvarbu, kaip arti tavo tikslas ir kaip trumpai planuoti būti lauke, žiemą toks išbėgimas reikalauja visiško pasirengimo.

ŽIEMINĖ DEHIDRATACIJA

Paradoksalu, tačiau žiemą dehidracijos rizika yra didesnė nei vasarą. Vasarą troškulys mus verčia nuolat gurkšnoti vandenį, o žiemą jį pamirštame ir geriame gerokai mažiau vandens. Be to, sausas šildomų patalpų oras tiesiog siurbia drėgmę iš mūsų organizmo. Pirmieji signalai, kad patiri ilgalaikę dehidraciją, nėra troškulys, tai skilinėjančios lūpos, sausėjanti oda ir energijos trūkumas. Taigi ugdykis įprotį žiemos metu gerti daugiau skysčių, pavyzdžiui, vandens arba arbatos. Taip išvengsi dehidracijos pavojaus, būsi sveikesnis ir žvalnesnis. x

LIETUVOS PARTIZANINIO KARO KRAŠTOVAIZDIS. VISA KO PRADŽIA:

1

NUO TĖVŲ PALAIMINIMO IKI PRIESAIKOS

Tekstas: DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ

1. Partizanų vado Juozo Albino Lukšos tėviškė. Pirmaisiais partizaninio karo metais čia ne kartą rinkosi Tauro apygardos partizanai, vykdavo susitikimai su ryšininkais, o 1947 metų birželio 13 dieną už klojimo buvo nušautas vienas iš brolių partizanų – Jurgis Lukša-Pišlys. 2014 m. Nuotr. aut. V. Vaitkevičius

2. Lietuvos kariuomenės kpt. Jonas Žemaitis tėviškėje su artimaisiais Kiaulininkai (Šiluvos vlsč.), 1939 m. Šiandien šioje vietoje dirbami laukai. Iš A. Vilkienės šeimos archyvo

Tęsiame straipsnių ciklą apie Lietuvos partizaninio karo kraštovaizdį. Ankstesniame „Trimito“ numeryje aptarėme Lietuvos partizaninio karo kraštovaizdžio bruožus, šiame tekste laukia pažintis su sociokultūrine būsimo partizano aplinka (gimtinė, mokykla, darbo vieta) ir priesaikos vieta, kurios yra sudedamoji partizaninio karo kraštovaizdžio dalis.

12

Pirmaisiais partizanavimo mėnesiais gimtosios sodybos arba namai, kuriuose gyveno palikta žmona, vaikai, buvo lankomi. Ryšiai nutrūko prasidėjus laisvės kovotojų artimųjų persekiojimui.

„1949 m. liepos 7 d. Ši diena man yra nuostabi, dvelkianti daugeliu prisiminimų ir vedanti į naują gyvenimą... Iki šiandien aš stovėjau gyvenimo kryžkelėje, o šiandien jau išeinu vienu sunkiu, tačiau garbingu keliu, vedančiu į Laisvę. <...> Eidama žvelgiau į tolį ir mačiau vien pilką niūrią tolumą, kaip ir savo gyvenimą. Dar kartą atsigręžiau į tėviškės laukus, kurie man dvelkė kūdikystės prisiminimais, ir taip norėjosi grįžti dar pažaisti ten kieme ir pabėgioti tais žieduotais takeliais. Bet ne! Jau vėlu, reikia skubėti. <...> Taip, dabar jau pradėsiu aš naują gyvenimą. Dabar aš širdyje jaučiu vienintelį tikslą – padėti Tėvynei, kiek tik leidžia mano jaunystės jėgos, ir gyventi tik dėl Tėvynės“ – savo užrašų knygelėje palikusi pirmąjį įrašą rašė būsima partizanė devyniolikametė Albina Bunevičiūtė-Aušrelė.

Nenuostabu, kad būsimojo partizano tautinėms ir pilietinėms nuostatoms didelę įtaką darė gimtoji arba gyvenamoji aplinka, mokykla, darbo ir kultūrinės veiklos vietos. Tačiau pačios svarbiausios ir brangiausios tapo tos, iš kurių į mišką pasitraukė būsimoji partizanas. Partizanų ryšį su gimtaisiais namais sustiprindavo tėvų palaiminimas išlydint į mišką. Partizanų ryšininkė Jadvyga Brazauskaitė prisimena: „Jau namuose visi sutikom, kad jie [broliai, būsimoji partizanai Antanas ir Vacys Brazauskai] eitų ir kad mes neišduosim. Visus [vaikus] seklyčioje suklypdė, mama dydeliu kryžiu peržegnojo juos, o tete tik sakė: „Žiūrėkit, vaikai, nenaudokit ginklo be reikalo, bet jeigu reikės – garbingai.“

2

Tokių vietų reikšmė pirmaisiais partizaninio karo metais tiesiogiai susijusi ne tik dėl moralinio, bet ir ekonominio klausimo: maistu, drabužiais, buities daiktai aprūpindavo tėvai ar šeimoje likusi žmona. Partizaninio karo pasakojime dėmesio šioms vietoms skiriama išimtinai retai, nors būtent sociokultūrinė būsimo partizano aplinka daugeliu atvejų ir formavo laisvės kovotojo asmenybę.

Pirmaisiais partizanavimo mėnesiais gimtosios sodybos arba namai, kuriuose gyveno palikta žmona, vaikai, buvo lankomi. Ryšiai nutrūko prasidėjus laisvės kovotojų artimųjų persekiojimui. Neretai partizanų namai buvo ardomi arba deginami. Antai Žemaitijos partizanų vado Vlodo Montvydo rankomis pastatytas pavyzdinis ūkis buvo sudegintas 1944 metų gruodžio 24 dieną keršijant už nepavykusią saugumo operaciją. Netrukus po to, kai būsimoji partizanų vadas Jonas Žemaitis išėjo pas

partizanus, jo tėvų namai Kiaulininkų k. (Raseinių r.) sribų buvo išardyti ir pervežti į Tytuvėnus.

Partizanų ryšį su gimtąja vieta rodė ir slapyvardžiai. Antai Petras Bartkus pasirinko literatūrinį „Alkupėno“ slapyvardį, nes netoli jo namų tekėjo Alkupio upelis. Antanas Paškevičius pasirinko slapyvardį „Neries Akmuo“ – netoli jo gimtųjų namų Neryje buvo akmuo, vadinamas Paškevičiumi.

J. Katalynas buvo kilęs iš Ūdrijos, todėl pasirinko „Ūdros“ slapyvardį, Stasys Maurukas kilęs iš Ringovėlės kaimo tapo „Ringūnu“ ir pan.

Tarpukario Lietuvoje ypač daug dėmesio teko tautiniam ir pilietiniam auklėjimui (mokykloje, paramilitarinėse organizacijose, tautinėse šventėse ir kt.). Specifinių partizaninio karo taktikai reikalingų įgūdžių būsimoji laisvės kovotojai įgijo »

kariuomenėje, kai kuriais atvejais darbo vietėse, tačiau pati vertingiausia – karo sąlygomis sukaupta patirtis. Nemažai partizanų vadų studijavo universitetuose, mokytojų seminarijose ir įvairiuose profesiniuose kursuose. Sociokultūrinių būsimos partizano vietų tinklas platus ir tankus.

Su būsimų laisvės kovotojų profesine, kultūrine ir visuomenine veikla susiję daugelis kaimų ir miestelių pastatų: pradžios mokyklų, progimnazijų ir gimnazijų, valsčiaus raštinių, Lietuvos šaulių sąjungos skyrių būstinių. Antai Leonardo Grigonio pastangomis buvo pastatyta Sėlynės (Rokiškio r.) mokykla, kurioje jis iki 1944 metų mokytojavo; Juozas Šibaila į mišką išėjo iš Balninkų (Molėtų r.) mokyklos. Įsimintinas Užugirio pradžios mokyklos mokytojo Alberto Pūko-Učitelio Albos (g. 1923 m.) ir jo mokinių pavyzdys. Sulaukus nepriklausomybės šaulys A. Pūkas prisiminimuose rašė: „1945 m. tik išleidau savo mokinių pirmąją laidą ir išėjau į mišką. Tuo metu su manimi į mišką išėjo 30 mano mokinių. Dalis jų pasiliko būriuose, kiti išsislapstė po įvairius kampelius. <...> Į mišką išėjo ir dvylikametis Kutaras-Ladauskas, jo motiną nukankino, tėvą nužudė enkavedistai. Žaibas labai nenorėjo jo priimti, varė iš būrio, bet jis tvirtai pareiškė: „Aš vis tiek turiu iš ruskių atsiimti nors tėvo kulksvaiddį.“

Partizano kovos kelyje svarbūs du pirmieji žingsniai – apsisprendimas tapti partizanų paliekant namus ir antrasis, tapimas partizanų duodant priesaiką. Pastarosios vietos – tai partizanų, ryšininkų arba rėmėjų namai, dažnai nesukonkretinta miško vieta, papuošta tautiniais ir kovos simboliais. Antai Kęstučio apygardos ryšininkė Antanina Jasiulytė-Valeikienė apie priesaikos priėmimą 2013 m. pasakojo: „Daviau priesaiką Jūkainių miške (Raseinių r.), ten turbūt ne vienas yra priėmęs priesaiką, nes ten tokie kelmai gražūs, nupjauti ten likę, tokia stovykla buvo. Nupjautas medis, ir kelmas, ant kelmo šalia pistoletas ir žvakė, mažytė tokia trispalvytė, kryželis dar buvo, mažas mažas kryželiukas. Vadas skaito ir turi kartoti. Kartoji, kartoji, kartoji. Nu ir paskui kažkaip ir susijaudini, ir ašarą nubrauki.“

Vaizdingas Adolfo Ramanausko tekstas apie priesaikos davimą prikausto dėmesį prie Nemunaičyje (Alytaus r.) buvusio pranciškonų vasarnamio, kuris nuo 1937 metais priklausė Nemunaičio parapijos bažnyčios altarijai. 1945 metų birželio 2-osios naktį partizanų išpažinties klausėsi, priesaikos reikalais rūpinosi kun. Vaitiekus Želnia. Jam talkino kun. Juozas Stasiūnas, pamaldas pastato antrojo aukšto buvusioje koplyčioje laikė pranciškonas kun. Juozas Kudirka.

„1945 m. birželio mėn. 2 d. temstant visa įgula jau buvo prie pat bažnytkaimio. Iš anksto buvau paskyręs žmones keturiems lauko sargybos postams ir nurodęs, kaip kuriuo atveju veikti. Tik gerai pritemus sugužėjome vienuolyno kieman. Buvo 120 vyrų, tačiau tvyrojo visiška tylą. Antrame koplytėlės aukšte įvyko įspūdingos pamaldos. Vyrų karštai meldėsi. Daugelio akyse spindėjo ašaros. Koplytėlėje visi netilpo, vyrų keisdavosi. Koplytėlėje ir kieme keturiose vietose buvo klausoma išpažinties. Atvykusieji atlikti išpažintį, duoti priesaiką, paprašyti Aukščiausiasį suteikti palaimos Tėvynei, artimiesiems ir sau, rankose laikė ginklus, nes esamomis aplinkybėmis kitaip nebuvo galima.“

Pamaldos baigėsi. Vyrų atliko išpažintį ir priėmė Švenčiausiasį. Artinosi iškilmingos priesaikos priėmimas. Prieš altorių buvo pastatyta taburetė, užtiesta trispalve. Ant jos padėtas kryželis ir mano trumpasis ginklas. Kunigas pusbalsiu, bet aiškiai ir įspūdingai skaitė priesaikos tekstą. Mes, iškėlę dešines, tyliai kartojome priesaikos žodžius. Dievo akivaizdoje tvirtai pasižadėjome teisingai ir ryžtingai tęsti pradėtą kovą prieš okupantą, kuris, pamynęs po kojomis visus Dievo ir žmogaus įstatymus, negailestingai naikina visa, kas yra šventa, kilnu ir brangu. Aš priėjau pirmas. Pabučiavau kryželį, trispalvę ir ginklą. Padėkojom dvasininkams, ir netrukus vėl atsidūrėm Noškūnų miško prieglobstyje...“

Įsimintina partizanų priesaika Vasario 16-ąją prie 1945 metų sausio 1 dienos Antanų miške (Švenčionių r.) žuvusių partizanų kapo. Praėjus keliems mėnesiams po kautynių beveik tris dešimtis neatpažintų laisvės kovotojų kūnų bendražygiai palaidojo netoli kautynių vietos. Buvo pastatytas kryžius, tvorelė, kuriuos sribai nuolat išdraskydavo. Kova dėl kapo tęsėsi tol, kol buvo laisvės kovotojų.

Žinoma atvejų, kai priesaikai buvo parenkama senųjų kaimo kapinių erdvė. Kražių apylinkių ryšininkai ir partizanai prisiekdavo senosiose Daukintiškės kapinėse (Kelmės r.), prie vienintelio jose esančio metalinio kryžiaus, 1947 metais Pandėlio (Rokiškio r.) kapinėse prisiekė vyresnių klasių moksleiviai – pagrindinės organizacijos nariai. Palyginimui partizanų dainoje sakoma:

„Prie tėvelio kapo, ten prie koplytėlės, Prisiekiau aš būti sūnum Lietuvos. Alytė! Kartą prisiekęs daugel nekartosiu, Ginsiu brangią žemę, šalį Lietuvos!“

Suteikime partizaninio karo kraštovaizdiui daugiau spalvų. Žinai partizanų gimtinių? Amžininkai pasakojo ir nurodė partizanų priesaikos vietas? Papildykime Kultūros paveldo departamento parengtą inventorių mūsų laisvės kovotojų gyvenimais. x

Partizano kovos kelyje svarbūs du pirmieji žingsniai – apsisprendimas tapti partizanų paliekant namus ir antrasis, tapimas partizanų duodant priesaiką.

4

3. Sėlynės šaulių būrio vado, mokytojo Leonardo Vilhelmo Grigonio pastangomis 1939 metais sudegusios medinės mokyklos vietoje buvo pastatyta nauja mūrinė mokykla. Deja, 2013 metais dėl avarinės būklės pastatas buvo nugriautas. 2012 m. Nuotr. aut. G. Petrauskas

4. Vyčio apygardos partizanų priesaikos akimirka, 1947-1952 m. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus fondų

5. Nemunaičio pranciškonų vasarnamis, kuriame 1945 metų birželio 2 dieną priesaiką davė 120 vyrų. 2018 m. Nuotr. aut. V. Vaitkevičius

5

ČIA GALITE SIŪLYTI OBJEKTUS

ŠAULIŲ NAMAI: KULTŪROS IR ŠVIETIMO SKLAIDA

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

„Trimitas“ tęsia straipsnių ciklą – pokalbius su LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBO PREZIDENTU STASIU IGNATAVIČIUMI apie šaulių istoriją ir per daugybę metų surinktus šaulių istorijos liudijimus.

1.-2. Šaulių vaidintojų trupės – grimas byloja apie kūrybiškumą.

3. Šaulių dūdų orkestras Radviliškyje.

4. Neužmirštas ir mažųjų ugdymas.

Pirmoje ciklo dalyje bendrai apžvelgėme Šaulių namų fenomeną, dabar tęsiame pokalbį ir domimės, kokios veiklos tuomet telkė vietos bendruomenę ir kuo šiandien mums gali būti įkvepianti anuomet vyravusi kūrybinė dvasia. Šaulių namuose vyko ne tik organizacinis šaulių gyvenimas, bet ir aktyvus kultūrinis bei šviečiamasis darbas. Anuomet kultūra buvo neatsiejama nuo tautinės tapatybės stiprinimo, o Šaulių namai buvo viena iš svarbiausių vietų, kur tai buvo daroma sąmoningai ir kryptingai.

Pakalbėti apie šias veiklas paskatino S. Ignatavičiaus surinktos istorinės nuotraukos, iškalbingai bylojančios apie veiklų įvairovę. Sklaidome nemažą pluoštą nuotraukų, kurias S. Ignatavičiui padovanojo jo bičiuliai, kolekcionuojantys istorines relikvijas. Didžioji dalis surinktų vaizdų – originalai, tik viena kita kopija. Sklaidydami šį pluoštėlį, tarsi grįžtame į erdvę, kurioje šauliai ne tik mokėsi ginti valstybę, bet kartu ir ją kūrė per kultūrą, švietimą ir bendrą buvimą kartu.

ŠAULIŲ NAMŲ VAIDMUO TARPUKARIO LIETUVOS GYVENIME

1920-aisiais Vladas Putvinskis iškėlė mintį, kad kiekvienas šaulių būrys turi turėti savo namus. Anot S. Ignatavičiaus, šūkis „Šaulių namai – tautos namai“ atspindi bendruomenės telkimo siekį ir tai, kad Šaulių sąjunga matyta ne tik kaip sukurta organizacija, bet ir kaip ugdati tautą. Tad ir šaulių namai buvo naudojami ir kultūrinei, ir švietėjiškai veiklai.

Pasak jo, visoje Lietuvoje įsikūrusiuose šaulių namuose buvo privalomai įrengtos bibliotekos, prie šaulių namų kūrėsi orkestrai, chorai, vaidintojų trupės, buvo aktyviai užsiimama leidybine veikla. Šaulių namuose vyko ir vaikų ugdymas, veikė vaikų aikštelės. „Turiu pavyzdį, 1921 metais Kauno šaulių kvietimą registruoti vaikus į šias aikšteles, pacituosiu pradžią: „*Nuo birželio 25 d. priimami užrašai į Šančių, Aleksoto ir Vilijampolio vaikų aikšteles. Į aikšteles rinksis vaikai kasdien nuo 3 val. p.p. ir bus iki 8 val. Ten vaikai bus prižiūrėti mokytojų ir vedėjų, bus užimti kuriuo nors darbu, arba tinkamu jų amžiui žaidimu, galės gauti pasiskaityti knygelių,*

žaislų-pažaisti, popierio-paišyti, dainuos daineles ir t.t. Kartais bus daromos ekskursijos. Bus kreipiama dėmė į vaikų teisingą, dorą elgimąsi ir sveiką vystymąsi. Kiekvienas vaikas gaus vakarienę. Aikštelių lankymas ir naudojimas įrankiais apmokamas. Kiekvienas vaikas moka mėnesiui 1 litą. Į aikštelę gali įsirašyti visi vaikai nuo 7 iki 10 metų, taip pat ir tiek vaikai, kurie dar nelanko mokyklos.“

Didelį vaidmenį tokių aikštelių kūrime atliko šaulės Honorata Ivanauskienė, Sofija Putvinskaitė ir Marija Žmuidzinavičienė. Jos užsienyje susipažino su Montessori ugdymo metodais ir tas žinias pritaikė čia, Lietuvoje. Taigi, vaikai nuo mažens buvo ruošiami, kaip V. Putvinskis sakė, „sušaulinimui“, t. y. valstybės gynibai. Juk valstybę ginti galima ne tik su ginklu rankose, bet ir pasitelkus kultūrą ir švietimą“, – pasakoja LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas.

POPULIARIAUSIOS VEIKLOS

S. Ignatavičius, paklaustas, ar galima išskirti populiariausias kultūrinės šaulių namų veiklas, sako, kad Kaune veikė ir vadinamasis pagrindinis choras, orkestras ir teatras, o kitur buvo plėtojama viena kažkuri iš veiklų. „Man teko skaityti tuometinio LŠS viršininko kpt. Prano Klimaičio įsakymą, kuriame nurodyta kiekvienuose šaulių namuose privalomai įsteigti biblioteką ir chorą arba orkestrą, arba vaidintojų grupelę. Kai šauliai rengdavo vaidinimą, koncertą ar kitą pasirodymą, pasižiūrėti suplaukdavo daug vietos gyventojų. Šauliai organizuodavo ir įvairias šventes. Kokia tuomet šventė, kad ir Vasario 16-oji, be šaulių? Šauliai buvo pagrindinis veiklų variklis“, – tvirtina pašnekovas.

Surinktose nuotraukose galime matyti teatro ir orkestro veiklas, bet dominuoja teatras arba, kaip tuomet patys šauliai tebe vadino, – vaidintojų trupės. „Didžiuosiuose miestuose, suprantama, veiklų vyko daug, bet, pavyzdžiui, nuotraukose matome ir Gelvonių, Skiemonių, Deltuvos šaulių vaidintojų trupes, kurios mažuose miesteliuose veikė“, – pastebi S. Ignatavičius.

VAIDINTOJŲ TRUPĖS

Galime ir šiek tiek identifikuoti, kokie siužetai ar temos dominavo tarp šaulių vaidintojų. Pasak S. Ignatavičiaus, vieni iš populiarių veikalų vaidinimams buvo „Kęstučio mirtis“, „Vytauto žemė“, vyravo istoriniai, patriotiniai siužetai, bet buvo ir humoristinio turinio. Pavyzdžiui, „Šauliškos vestuvės“. Svarbiausia – patys šauliai paruošdavo scenarijų, pasigamindavo dekoracijas, kostiumus. Jie neturėjo režisieriaus ar scenaristo, viską darė savomis jėgomis“, – pasakoja pašnekovas. Šaulių kūrybingumą ir nuotraukose įžvelgti galime, kokie kostiumai, veido grimai.

VEIKLŲ INICIATORIAI

Pagrindiniai veiklų iniciatoriai ir organizatoriai buvo šauliai, o bendruomenė prisijungdavo. „Kiek man teko domėtis, švenčių ar kultūrinių veiklų organizavimo epicentre visuomet buvo šauliai. Miesteliuose šauliai buvo tos bendruomenės šviesuliai, jie buvo ir mokytojai, ir apskritai aktyvūs veikėjai. Jie būdami kartu ir šauliais būrė aplink save vietos žmones, telkė bendruomenę“, – pabrėžia S. Ignatavičius.

Paklaustas, ar jaunimas įsitraukdavo į šaulių kultūrinės veiklas, pašnekovas sako, kad tuo metu ir pats prezidentas Antanas Smetona, ir V. Putvinskis, ir kiti žymūs veikėjai propagavo trijų pakopų modelį – skautas, jaunlietuvis ir šaulys. Tad jaunimas dalyvaudavo visur aktyviai. „Tarkime, kad ir 1935 metais jaunuolis, atlikęs privalomąją karo tarnybą, privalėjo būti šauliu. Tai nebuvo rašytinis nurodymas, labiau nerašytinis. Šauliai jaunuolius iš tarnybos sutikdavo, pavyzdžiui, geležinkelio stotyje, su orkestru, iškilmingai. Yra daug apie tai aprašyta. Ir tas jaunuolis prisijungdavo prie šaulių bendruomenės“, – pasakoja S. Ignatavičius.

MINIOS ŽIUROVŲ

Visuomet smalsu, ar būta kokių nors šmaikščių, ar įdomių nutikimų per renginius, tad klausime pašnekovo. „Veiklų buvo labai daug. Tarkime, centrinėje Šaulių sąjungos būstinėje Kaune 1929 metais, kai buvo atnaujintos patalpos, čia buvo didelė salė. Joje vykdavo įvairūs koncertai, teatro pasirodymai. Čia savo pasirodymą surengė ir Mikas bei Kipras Petrauskai. Žmonės stovėdavo net Laisvės alėjoje ir per atvirus langus klausydavo koncerto, nes viduje visi norintys

netilpdavo. Dar vieną įvykį prisimenu jau iš Šaulių sąjungos atkūrimo laikų – 1992 metais Šaulių sąjungos vadas Gediminas Jankus buvo surežisavęs tokį mini spektaklį „Mušk bolševiką“. Mes vaidinome balkone ir languose, o žiūrovai buvo Laisvės alėjoje, susirinko didelė minia“, – prisimena LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas.

PRAEITIS MOKO

Dabar Šaulių sąjungoje vykstanti meno kolektyvų veikla yra anų laikų tradicijų tęsia. Paklaustas, kaip dar šiandienos šauliai galėtų praturtinti savo veiklą, remdamiesi tarpukario šaulių kultūrinės veiklos pavyzdžiais, pašnekovas pataria atsigręžti į praeitį.

„Gerbiami mano broliai ir sesės, paimkite V. Putvinskio raštus ir atidžiai perskaitykite. Tada suprasite, ką reiškia Šaulių sąjunga ir mūsų valstybei kultūra, švietimas, leidyba ir t. t. Kur telpa viskas: ir karyba, ir kultūra, ir švietimas, ir sportas, ir visa kita. Perskaitytes šiuos raštus šaulys supras ir savo, kaip šaulio, esmę“, – galiausiai pažymi S. Ignatavičius. ×

„M1879 REICHSREVOLVER“: MASYVI, BRUTALI „PABAISA“

Tekstas ir nuotraukos:
VALDAS KILPYS

Toliau kvičiamės Vytauto Didžiojo karo muziejaus arsenaluose. Į rankas pakliuvo žymusis ir su niekuo nesupainiojamas „M1879 Reichsrevolver“. Solidus, didokas ir dabarties šauliui kiek neįprastas ginklas. Verta pakapstyti giliau...

ISTORINIS KONTEKSTAS

Prūsijos karalystė, įkurta 1701 metais buvusių Hohenzollernų valdų pagrindu, XVIII amžiuje buvo didžiausia vokiečių gyvenama valstybė Europoje. Prūsijos regionas joje apėmė tik labai nedidelę, rytinę dalį (įgavusią pavadinimą Rytų Prūsija). XIX amžiaus viduryje Prūsijos karalystės pastangomis vyko Vokietijos suvienijimas. Po suvienijimo 1871 metais Prūsijos karalystė tapo Vokiečių imperatoriškojo reicho autonomine dalimi, turėjusia savą vyriausybę, parlamentą ir vietinius įstatymus. Vokietijai susivienijus su Prūsija iškilo kariuomenės stiprinimo būtinybė. Ją pasiekti galima tik suvienodinus ginklus, juos renovavus.

Tuo metu bene geriausiai „trumpųjų ginklų“ segmente buvo žinomas „Dreyse Revolver“. Karininkai dar turėjo ir „Lefauchaux 1854“ modelio revolverių. Pats aptariamo revolverio atsiradimas skendi migloje, nes Antrojo pasaulinio karo metais archyvai pradingo karo liepsnose. Galima tiksliai pasakyti, kad vokiečiai norėjo „single action“ ginklo ir „M1879 Reichsrevolver“ prototipu veikiausiai tapo „Colt“. Tai signalizuoja ir būgną dengianti „Colt“ būdinga plokštelė, kurią reikia atlenkti užtaisant, o ir dužiklio spyruoklė ten pat kaip ir „Colt“ revolveriuose – rankenoje.

1

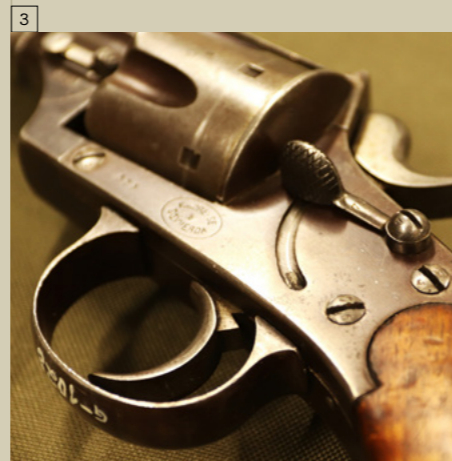

2

1. „Reichsrevolver M1879“ – masyvus ginklas.

2. Jo „sūnus“, kiek pamažintas „Reichsrevolver M1883“, nėra toks ir mažiukas.

3. Skiriamasis prūsiškųjų revolverių bruožas yra saugos svirtis, kuri kelia abejonių dėl reikalingumo.

3

IŠVAIZDA IR ERGONOMIKA

Kuriant naujį revolverį „M1879 Reichsrevolver“ buvo nutarta rankenos ergonomikos nekeisti. Išižiūrėjus aiškiai pastebima senojo prūsiškojo kapsulinio vienašūvio pistoleto „Prussian m/50“ įtaka. Ji išlenkta identiška. Tas išlenkimas yra neabejotinai gražus, bet turi ir trūkumų. Kadangi atatranka nemenka, suėmus revolverį norisi turėti kokį nors atsparos tašką rankai. Arba rankena turėtų būti kiek labiau lenkta žemyn ar bent jau turėti kokias nors įdubas pirštams ar vadinamuosius „gripus“. Žinant, kad po kiekvieno šūvio revolverį tenka užtaisyti iš naujo (angl. *single action*), galima spėti, kad ranka turėjo galimybę slysti rankena, tad taikantis iš naujo tektų grupuoti kūną ir žvilgsnį.

Dabarties ginklų kontekste šis revolveris yra beprotiškai didelis ir solidus. Jis užtaisomas atlenkiant būgną dengiančią plokštelę dešinėje ginklo pusėje. Tada tiesiog elementariai į ertmes sukišami šoviniai. Beje, dužiklis tuo metu turi būti pusiau atlenktas, kad suktųsi būgnas.

Šis revolveris neturi tūtų pašalinimo mechanizmo. Tai daroma tiesiog išstumiant tuščias tūtas specialiu grūstuvu, kuris buvo tvirtinamas prie ginklo dėklo. Visa ši procedūra kiek nepatogi, tačiau, kaip sakoma, paprastumas yra genialumas.

MECHANIKA

Dužiklio spyruoklė sumontuota ginklo rankenoje. Bene įdomiausia ir unikaliausia šio revolverio ypatybė – saugos mechanizmas. Kairėje pusėje įtaisyta masyvi svirtis fiksuoja dužiklį, tačiau, priešingai nei būtų galima tikėtis, ji skirta ne atlenktai, o būtent nuleistai (neužtaisytai) jo pozicijai.

Regis, konstruktoriai siekė apsaugoti savininką nuo atsitiktinio šūvio ginklui nukritus ar patyrus smūgį. Kita vertus, būtų buvę kur kas logiškiau įrengti saugiklį, kuris fiksuotų dužiklį visose įmanomose padėtyse.

Išardymas ganėtinai paprastas: kairėje pusėje yra nedidelė svirtis, kurią nulenkus žemyn atlaisvinama būgną laikanti ašis, ir jis lengvai ištraukiamas pro dešinę pusę. „M1879 Reichsrevolver“ novatoriškumas pasireiškė tuo, kad būgnas buvo gaminamas ne iš vientiso metalo gabalo. Jo centrinė ašis buvo atskira detalė, kuri tvirtinama būgno centre. Nusidėvėjus būgną pasukantiems „dantukams“ jį galima renovuoti ne keičiant visą detalę (brangus daiktas), o tik jo dalį.

4

LIKIMAS

Vokietijos kariuomenė šiuos ginklus naudojo nuo 1879 iki 1908 metų, kol juos pakeitė legendinis „Luger“ pistoletas. Priklausomai nuo gamybos vietos, „M1879 Reichsrevolver“ modeliai buvo žymimi keturiais būdais: Prūsijoje pagaminti revolveriai buvo ženklinami prūsiškuoju ereliu, Bavarijoje – raidėmis „GF“, Saksonijoje – dviguba „R“ raide, o Vurtemberge pagaminti ginklai – bangas primenančiu simboliu.

Tai, kad atskiros Vokietijos kunigaikštystės ir karalystės užsakymus teikė savarankiškai, šiam ginklui nebuvo palanku. Kariuomenė buvo apginkluojama pamažu ir vėluojant, o kai pagrindinės pajėgos galiausiai gavo šiuos revolverius, tapo akivaizdu, kad modelis jau pasenęs, per didelis ir gana nepatogus.

Kita vertus, šių revolverių buvo pagaminta tiek daug, kad jie beveik iki pat Antrojo pasaulinio karo buvo naudojami įvairiose Vokietijos tarnybose: juos nešiojo paštininkai, policininkai, muitininkai ir kiti pareigūnai. Nors būta bandymų modernizuoti ginklą jį lengvinant bei mažinant (taip atsirado modelis M1883), tobulesnių pistoletų era nemaldomai artėjo, tad šie masyvūs revolveriai turėjo užleisti jiems vietą.

TECHNINIAI DUOMENYS

Kalibras: 10,6 x 25 mmR (dūminis parakas)

Svoris: 1,3 kg

Šovinių talpa: 6 šoviniai

Vamzdžio ilgis: 34,5 cm ×

4. Šoviniai į būgną įdedami rankomis, prieš tai į šoną atlenkus jį dengiančią metalinę plokštelę. Beje, šis ginklas neturi ejektoriaus (tūtelį išmetiklio), tad iššautas tūteles tenka traukti lauk savarankiškai, pasitelkiant bet kokį po ranka pasitaikiusį įrankį ar tiesiog sėkmę.

JAUNASIS ŠAULYS VASAROS STOVYKLOJE

Karikatūros autorė: HERTA BURBĖ
Siužeto autorė: ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ

Vasaros stovykloje, kai sunku pratybose, svajoji apie namus, savo kambarį, patogią lovą, kai gali miegoti kiek nori, kompiuterį, žaidimus, muziką, picą su „Coca cola“.

Grįžti ir tau taip trūksta stovyklos draugų, pratybų... Labiausiai trūksta draugų, kurie supranta. x

15

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

STOK I LIETUVOS KARO AKADEMIJĄ

Prisidėk
prie valstybės
gynybos!

Rinkis
karininko profesiją
ir tapk karininku!

100 % valstybės
finansuojamos studijos

apgyvendinimas

maitinimas

karinė apranga
ir ekipuotė

stipendija
550–1 400 Eur

bakalauro diplomas ir
leitenanto laipsnis baigus
studijas

WWW.LKA.LT

PRENUMERUOK IR SKAITYK 2026

Prenumerata metams – 20 eurų
Prenumerata pusmečiui – 10 eurų

www.prenumerata.lt

